

Familia

3-6

Tip 45 Dada
11.10.42
lung ca
bride
12.11.42

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cântăreții Ardealului
Biblioteca Universităţii Regale Ferdinand I.
din CLUJ.
Sibiu
Nr. 960 1928
EXEMPLAR LEGAL.
Lia Pop
Sibiu

Seria II. Anul III.

Oradea, Ianuarie-Februarie 1928

No. 1-2

* Apare odată pe lună *

sub conducerea unuia comitet de redacție

Redactor : M. G. SAMARINEANU.

Redacția : Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției
Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 1—2 :

1. Al treilea an de George Bota
2. Cântec pentru un schit de Ion Marin Sadoveanu
3. Drumul nostru de general Virgil Economu
4. Copilul bolnav de G. Talaz
5. Cântec fără chipuri de Ioan Samarineanu
6. Stihuri dela stână de George A. Petre
7. Primii Ghiocci de M. G. Samarineanu
8. Amurg de toamnă de I. Bihor
9. Cântec de Diana
10. Literatura sasă a epocii noastre de Dr. Karl Kurt Klein
11. Prin întineric de Georgescu Theologu
12. Din zori a prins să ningă de D. Psatta
13. Avatarele lui Stan-Bran de I. Peltz
14. Gloriosa Domina de Nuși Tulliu
15. Final de Const Goran
16. Durerea Trad. de Gh. Tulbure
17. Poeme în proză de Oscar Wilde
18. Poveste filozafică de Claude Farère
19. Poeme de Hafiz Trad. Flori-Sam
20. Finul Morții de Gh. Tulbure
21. Profesie de credință de Mark Twain
22. Spre casă de C. Constantinescu
23. O lipsă de Constantin Doboș
24. Dr. D. Lascu de M. C.

Note — Cărți — Reviste — Clișee, etc.

Abonamente :

Pe 1 an : 150 Lei ; pe 6 luni 90 Lei. — Pentru instituțiuni și autorități : 500 Lei pe an.
In străinătate : 500 Lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei :
Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

Al treilea an

de GEORGE BOTA.

E mult și atât pentru o revistă românească la granița de vest, unde atmosfera este vecinic agitată de toate vânturile și otrăvită de toate otrăvurile. Numai acum putem prețui strădania de atâtea decenii a lui Iosif Vulcan și a altor vizionari luptători, ai românismului pe aceste plaiuri. Era o climă cu totul dușmănoasă și nepotrivită florilor românești și și se cerea o deosebită îngrijire pentru plante ale culturii românești.

Și cu toate acestea cu inima strânsă trebuie să constatăm că azi împrejurările sunt tot aceleași, dacă nu s'au înăsprit întrucâtva. Căci atunci aveai să lupți numai cu dușmănia străinului; azi mai întâlnești și dușmănia fratelui orbit de prea orbitoarea lumină a zilei celei mari. Atunci o revistă, o gazetă și orice tipăritură românească era un steag, în jurul căruia Românii se adunau împăcați între ei, sub razele nădejdei seculare; azi frații găsesc că e timpul potrivit să se certe între ei, să se alăture la curentul dușmanilor seculari. Atunci, sub apăsarea vitregiei și sub silnicia vremurilor, toți strângeau rândurile de luptă și erau eroi fără să-și revendice acest titlu; azi apar eroii trâmbițați cu trâmbițe reciproce; „propagandiști” umflați de rolul lor de grăniceri ai neamului. Atunci fiecare înțelegea că lupta cere sacrificii și sacrificau totul pentru marea cauză; eroii culturii cer cu impertinență să li se aducă lor sacrificii, ca unor martiri ai neamului întreg; azi martirii închipuiți pretind să li se dea.

E bine să se știe că atmosfera nefavorabilă luptei curate românești este înveninată tocmai de acești pseudo-martiri pretențioși, prezumțioși și în mare parte șarlatani.

De dușmanii seculari nu mai avem a ne feri prea mult, căci oricum, nu-i mai ajută timpurile să ne facă răul pe care se muncesc să ni-l facă, dar dușmănia frățească ne dă foarte mult de lucru, fiindcă ea este favorizată de libertate.

Departee de noi de a distinge între fratele de aici și cel de acolo! E drept că pseudo eroii sunt recrutați dintre cei veniți din alte părți și că ei spe-

culează mai mult ideea de graniță, dar nu-i mai puțin adevărat că dușmănia frățească e generală. Ciocnirea de mentalități de toate culorile, de interese de toate nuanțele, de combinații de toate speciile, turbură atmosfera și o înveninează, făcând-o improprie însăși cauzei românești.

Iar dușmanul secular se odihnește, se prepară, se reculege, pentru că vede că nu e nevoie de loviturile sale; frații se lovesc singuri. Iar dacă totuși mai lovesc și ei, o fac tot cu armele noastre, strângând la sân pumnalul pentru momentul potrivit.

Așa stau lucrurile, aceasta este atmosfera în care se deschide al III an și o spunem ca să o știe cei ce sunt asaltați pentru subvenții de către eroii propagandei românești dela graniță.

Am dori ca anul al III să astâmpere patimile, să potolească poftetele și să aducă la loc mințile fraților. Am dori ca dragostea de frate să-și recapete locul său și fățarnicia și minciuna tânguitoare a eroilor cerșetori să dispară. Sunt semne că așa va fi și de acea pășim în al III an cu mai multă siguranță.

Dumnezeu să ne ajute!

Cântec pentru un schit

de ION MARIN SADOVEANU.

Corăbioară de lut,
Treizeci de neamuri în tine cu sufletul lor au încăput!

O, schit
Moșoroit!

Ca o fântână de pământ
Pe cumpănă cu Duhul Sfânt,
Cu vânt, cu stele, cu lună prin cruci,
Treizeci de neamuri le duci . . .

Stau rezimat de-al Vremii umăr
Și număr, ca un cerșetor
În umbra ta — și stau și număr
Din milostenia zilelor . . .

Drumul nostru

de general Virgil Economu.

Care este drumul nostru?

Pretențioasă întrebare, căci la drum mai mult se merge decât se vorbește. Și dacă e vorba de ascensiuni, după cum se întâmplă atunci când trebuiesc străbătuți munți și dealuri, avem tot atât de grele obstacole de înfruntat, pe cât de serioase dificultăți și efortări reclamă drumurile vieții noastre. Dar vorba este contra indicată, iar fapta — *Acțiunea* — trece pe primul plan.

Ca o confesiune de credință, mărturisesc dela început: Cred că pe drumul nostru, ne va sta mai bine la lucru de cât la vorbă și dacă va fi ceva de spus, apoi s'o spunem acum de îndată, dar numai atât cât interesează direcția, *încotro mergem?*

— Da — de sigur — Drumul nostru este acela pe care ne cheamă Datoria, Aspirațiunile și Idealurile noastre ca oameni — români, buni patrioți și cu atribuțiuni bine definite în hotarele noastre.

Iată cum la răscrucea drumurilor unde se taie și al nostru, trei etichete ne vor atrage privirile și pașii pe acest drum unde cu litere vizibile, mari, stă scris:

Nu uitați că sunteți români

Nu vă uitați aspirațiunile

Nu vă lăsați întrecuți.

Aportul *profesional, național și social* constituiesc cele trei colete pe cari vameșul le va revizui la bariera dintre meditațiune și acțiune, tuturor inițiatorilor care vor cere cale liberă pe *drumul nostru*.

Dar dacă capitalul profesional este un patrimoniu specific fie cărui călător care se va putea aprecia după modul cum fiecare își va călca drumul în parte, cel social și național constituiesc patrimoniul comun căci ambele au ca bază unitatea de rasă, de limbă, de tendințe și aspirații; ceea ce constituie prin suma sumelor în parte, cea mai deplină personificare a Patriei și cel mai important factor de civilizație.

Noțiunile de până acum deschid încă o întrebare, pe care, desigur o veți găsi foarte importantă.

Cum să ne întrebuițăm mijloacele, ce văzurăm că sunt strict indispensabile voiajului nostru, căci nu sunt de o potrivă de îndestulați toți călătorii, după cum nu toți oamenii sunt la fel și nici toți nu au aceeași menire?

Chestiune de personalitate, chestiune de suflet, chestiune de posibilități.

Ori cât de comun ne-ar fi drumul, fiecare pleacă, merge și ajunge în felul său.

Unul conduce, altul se lasă condus.

Țelurile comune nu cer numai de cât proceduri identice.

În viața tuturor sunt o mulțime de mijloace cari duc la aceleași realizări. Tot așa și pe calea ce ne-am ales: unul merge mai repede, altul mai încet; unul se sprijină pe un baston, altul nu'l are; unul dispune de automobil, altul abia găsește cele două picioare tradiționale.

Dela sine, vedeți, se face o diferențiere cantitativă și

calitativă de oameni și mijloace, de care trebuie să ținem seamă, căci atâta vreme cât omul merge singur și rămâne nesdruncinat în hotărârea sa, chestiunea nu devine prea grea. De îndată însă ce marșul devine comun, survin ca din pământ dificultățile inerente sufletului celor mulți la un loc, al sufletului colectiv, care atâta vreme cât nu este supus la corective și îndrumări sănătoase poate deveni deformabil în sensul vătămării intereselor obștești.

Cine dintre Dv. nu știe de experiențele făcute de mult într'o țară din apus, unde curțile de jurați compuse fie numai din oameni de intelect, fie numai din simpli negustori de pe timpuri, ajungeau la aceleași sentințe strâmbe și de o justiție foarte efină!

De aceea este necesar să ne pregătim cu multă băgare de seamă de călătorie, să verificăm fiecare obiect și numai după ce ne vom încredința că bagajul inițiatorilor călătoriei, poartă pecetea personalității cultivate în spiritul scopurilor urmărite, numai atunci vom putea spune „*ÎNAINTE*” și numai așa vom putea ajunge la bun sfârșit.

Atâtea precauțiuni sunt desigur obositoare și, pentru mulți, o acțiune limitată la strictele interese personale sau o dulce inacțiune sunt mai convenabile. În această categorie găsim pe iubitorii de sine și elementele sociale inerte.

Abia mai este necesar să afirm că egoismul nu a contribuit cu nimic la propășirea omenirii și cu atât mai puțin inerția. Istoria nu înregistrează și nici nu face

Copilul bolnav

de G. TALAZ.

Il dogre trupul

Ori poate nici nu are ce să-l doară

Că prea e spumă albă și ușoară,

Dar cred că-l doare trupul.

El nu știe încă de viață —

Intr'un album cu îngeri mici, cândva

A răsfoit — și-atâta tot e 'n mintea sa,

Că nu știe încă de viață.

El poate gândește la îngeri —

Nici lacrimi n'are 'n ochi, nici sânge 'n față

Ceva din stele 'n clipa asta pură 'nuață,

Și poate gândește la îngeri.

Copiiilor, să-i stați la căpătâi,

Și unul dintre voi s'aducă flori,

Să-i pară că sânteți îngeri trecători,

Opriți de dragul lui la căpătâi.

mențiuni prea măgulitoare asupra figurilor cari au trăit pentru ele.

Din contră, pentru cei care s'au gândit la consăngeniilor lor și pentru cei cari s'au gândit la binele oamenilor în general, veacurile le-au păstrat neștirbită nemurirea.

Printre acești din urmă cea mai puternică și perfectă consacrare ne-o dă sublimul CRIST.

În concluziunea celor spuse până aci vedem călătorii noștri împărțiți în două :

a) Inițiatori. Călăuze hotărâte și bine pregătite, Comandanții ;

b) Drumetii, masa care se lasă comandată.

Pentru cei dintâi, puterea personalității și crearea curentelor sănătoase.

Pentru cei din urmă, sufletul colectiv îndrumat după sufletul personal pentru ca prin practica zi de zi a virtuților profesionale, naționale și intelectuale, să fie ajutați ca să nu acționeze în sensul rău ca jurații cu pricina, ci ca niște români buni și civilizați.

Să lăsăm așa dar pe cei mulți care așteaptă pe cei puțini și aleși, căci deocamdată pentru aceștia din urmă ne interesează drumul nostru, Să ne ocupăm puțin de inițiatori, de personalități.

O primă sfortare ce se cere acestora este : *Strângerea rândurilor* a tuturor exemplarelor de calitate superioară și *nivelarea sufletească sub raportul național social* despre care am făcut mențiunea de mai sus.

La ce ne-ar folosi numeroase valori intelectuale și morale, dacă în ultima analiză, unul trebuie să fie regătean, altul ardelean sau basarabean, altul minoritar ?

Pe toți trebuie să ne lege chiagul patriotismului, pentrucă România trebuie să trăiască, ori care ar fi convingerile noastre personale politice, ori care ar fi antagonismul dintre opozanți.

Civilizația și cultura României, educația și fericirea poporului de pretutindeni unde există suflare românească, interesează deopotrivă și pe unii și pe alții.

Și apoi, oare prin nivelarea sufletelor și minților, prin ridicarea celor mulți cât mai aproape de cei puțini și aleși, nu se va obține în bună parte și armonia socială, care este firească celor care s'au obișnuit să se înțeleagă și să lucreze la oaltă?...

O a doua sfortare ce se cere personalităților, paralel cu cea exprimată mai sus, este :

O acțiune energică și luminată pentru realizarea desideratelor urmărite.

Rețeta de aplicat îndrumătorilor pentru aceste trei categorii de sfortări pe care le-am putea exprima mai lapidar: Solidaritate, Iubire de patrie, Iubire de adevăr, este „PILDA“, exemplul cel bun, care în toate timpurile a fost elementul de penetrațiune și de convingere cel mai sigur. Pilda, cel mai puternic educator al indivizilor și popoarelor, cel mai prețios evocator al icoanelor moralizatoare.

Cine nu știe că viața filozofului german Schoppen-

Cântec fără chipuri

de IOAN SAMARINEANU.

*Pe trupul meu și-a scoborât cu scribeși grei
Intunecimea glasul ei.*

Ne întâlnim din nou prin vechile cărări

Cu acelaș răs neprețuit pe guri ;

Hai să pornim și să-ți răspund . . . :

„Și-acum se sue norii suri

Pe scările văzduhului“ . . .

Așa, cum cântă-un glas neconținut

În necuprinsul sufletului . . .

Prietene, prietene de-ai ști

Ce lucruri stranii se petrec aci !

hauer în contradicție cu teoriile sale filosofice, nu crează proseliți !

Cine nu știe iarăși că viața blândului și sublimului Mântuitor, a aruncat creștinii, în epoca creștinismului născând, în arenele cruzimei și corupțiunii, unde în extazul iluminării prin credință, primesc moartea prin sfârșirea lor de către fiarele sălbatice. Cei mai grozavi tirani romanici s'au mirat de puterea sufletească a acestor credincioși.

Să băgăm de seamă însă, că și pildele rele prind, ba poate chiar mai ușor decât cele bune, pentru simplul cuvânt că marea majoritate a muritorilor este încă departe de perfecțiune. Iată de ce pilda noastră trebuie să fie aruncată, ca sămânța din parabolă, pe drumurile bune ale înțelegerii, adică ale culturii și simțirii, deci ale sentimentului.

Cel dintâi capitol „CULTURA“, este nimbul strălucitor care încununează edificiul „suflet“ ; este unda de transmisiune a minților luminate în serviciul sufletelor consistente ; este magnetul care atrage pe cei setoși de a se instrui și pe cei inerți ; este încă forța nedestructibilă, care impune teama și respectul vrășmașilor ; este luceafărul de lumină înfipt pe firmament, a cărui rază străbate prin neant și secole pentru a afirma o neperitoare splendoare.

Grecia antică trăește și va trăi cât lumea, prin cultura sa clasică.

Creditul moral acordat de forurile europene se poate exemplifica prin avantajele politice acordate Greciei în urma războiului pierdut, în 1897, din punct de vedere militar.

Între Patria lui Sofocle și aceea a lui Abdul Hamid, areopagul european nu a s'at mult pe gânduri.

Să ridicăm așa dar bariera și să pornim la drum toți acei cari benevol se înscriu și se legătuiesc ca prin pilda culturii și simțimintelor bune, să contribuie la *armonia, instruirea și educarea minților* și sufletelor tuturor românilor dela oraș și dela țară, din ținutul acesta dela fereastra de apus a României.

Să plecăm, așa dar, toți cari vom aproba și colabora la acest program de lucru, cu entuziasm și hotărâre,

Stihuri dela stână

de George A. Petre.

Epistolă.

Eu, Zamfir Ciobanu, cum imi zic pe nume,
Am nițică slovă și-am umblat în lume.
Am văzut orașe, am trecut prin sate,
Am văzut de toate și-am pățit de toate.
Dar acum la stână mi-am făcut popas
Și vă scriu din câmpuri vești cu plaivas.
Să aflați cu toții că pe-aici e bine.
Sucul fierbe 'n iarbă ca vieața 'n mine.
Plugul se înfige până la grindei
Și plugarul face treabă cu temei.
Rodele apleacă pomii prin livezi
Și islazu 'ntinde masă la cirezi.
Pui de ciocârlie prind să se ridice,
Holdele de grâne se 'mpletesc în spice.
Cum vedeți, e bine, ce să mai îndrug!
Ne vestește Domnul anul cu belșug.

Cavalul.

Când mă prinde dorul, scot din brâu cavalul—
Și răsună valea, și răsună dealul...
Dimineața sună vesel pe câmpie
Parcă vrea să fure viers de ciocârlie.
Ii răspunde-aproape clopot de mioare
Și pe drumuri strâmbe scârțâit de care.
La amiază sună rar și 'năbușit
Parcă-ar fi drumeț ce suflă ostenit.
Carele departe dorm sub covillir,
Turmele la gârlă se așează 'n șir.
Seara sună, vere, lung și trăgănat,
Parcă i-ar fi viersul cântec fermecat.
Basmul își întinde lumea pân' la stână
Și 'n fiecă oaiă văd atunci o zână.
Și se face stâna toată un palat,
Iar cavalul spune basmul fermecat.

Noaptea.

Ici și colo stele cad ca roade coapte.
Câmpul se așterne ca un țol în noapte
Când și când un clopot de mioară sună
Ca un gând zorelnic răslețit sub lună.
Înălțat în labe cugetă Griveiu,
Luna își atârnă auriți cercei.
Greerii năstrușnici zimțuesc argint
Ori în piatra nopții scormonesc ghivint.
Ca femei bârfașe, broaștele la iaz
Au eșit din apă și-și fac în necaz.
Uneori se face liniște în hău
De aud cum calcă 'n ceruri Dumnezău
Parcă nu e cerul, nu e nici pământul,
Cum a fost pe vremea când țâșni Cuvântul.
In asemeni clipe somnul dă binețe
Și-ostoite gânduri se întorc răslețe...

Domnița.

A trecut pe-aproape o domniță albă,
Răsărită 'n cale ca un fir de nalbă.
Câmpul e ca apa. Drumul strâmt se pierde.
I-am purtat făptura peste câmpul verde.
S'a 'ntrecut cu fluturi ce roiau noianuri,
S'a mirat de macii presărați prin lanuri,
Și-a sdrelit piciorul pe-o cărare 'ngustă
Și s'a 'ngălbenit — în palmă cu-o lăcustă.
Și-a privit icoana lung într'un isvor
Jucăuș ca ochiul ei iscoditor;
A roșit sfioasă când i-am spus, la târlă,
Că-are braț de șarpe, pulpe de șopârlă;
A plecat privirea 'n poala albei rochi
Când am stat o clipă și-am privit-o 'n ochi;
Iar la despărțire, mâna-i caldă, mică,
S'a sbătut în mână-mi ca o păsărică.

Icoana Domniței.

Am văzut eu multe fete 'n calea mea,
Dară mai frumoase ca domnița... ba!
Și vă scriu aici cu mâna-mi noduroasă
Să vă dați voi seama cât e de aleasă.
Păru-i cade 'n valuri dese pân' la brâu
Poleit cu aur ca un lan de grâu.
E plăpândă toată, ca un pui golaș
Și-are pielea mult mai albă ca un caș.
Ochii ei — fântâne, când te-aplecă să bei,
Te-amețesc cu-adâncuri, de te 'neci în ei.
Buzele ei, Doamne, smeură în pârg!
Așa lucru dulce n'ați gustat la târg.
Ca doi miei, genunchii sar sprintări din fustă.
Aci e șopârlă, aci e lăcustă.
Zână e... dar, vere, mă cam tem, ce vrei!
Prea s'apleacă gândul pe icoana ei...

Ciobanul.

Despre mine, neică, ce să vă mai zic!
Laudă-se Domnul — sănătos, voinic.
Oile — grăsunе... miei — câte oi...
Iarbă să 'nverzească și să fie ploi!
Imi priește câmpul, nu mă plâng de'trudă,
Și mă 'mbăt aievea cu mireasmă crudă.
Când și-arată zorii geana viorie,
Mă răsfir în voie, chiot pe câmpie.
Soarele mă prinde aplecat pe flori,
Să le sbiciui stropii ce i-au plâns în zori.
Sânt ce este câmpul: lan întins la soare,
Umbră la amiază, brazdă pe ogoare,
Cărăbuș de aur bătând spre seară,
Brâu de colb deasupra drumului de cară.
Sânt de toate, neică, și nu sânt'nimic.
Domnul fie mare — eu să fiu voinic...

Din povestirile unui prieten.

Primii Ghiocei

de M. G. Samarineanu.

— De ce stăruie? N'am nimic deosebit. Sunt un exemplar ca atâtea altele. Vanitoasă, pretențioasă și proastă. Nu râde. Sunt proastă ca toate boarfele de mătase și blănuri, ca toți ciorapii Adesgo pe cari îi vezi că pun în mișcare atâtea sute și mii de piciorușe ale surorilor, ce-ți defilează, vopsite și cu zâmbet studiat pe buze, prin față. De ce te-ai oprit la mine?

— Fatalitatea.

— Spanac.

— Fatalitatea!..

— Lasă-l pe Conta, cu teoria lui. Nu am nimic deosebit. De ce dar să fiu eu și nu alta?

Ochii îi sticleau. Mânia-i pâlăia pe aripele nărilor.

Tremura. N'am putut înțelege dacă din indignare sau din vanitate. Nu-mi cerea cu atâta stăruință răspunsul pentru a-mi cunoaște sentimentele, ci pentru a se verifica pe sine. N'avu răbdarea să aștepte.

— Ce caraghioși suntem în ipostasa aceasta. Și-mi vine să te izbesc, căci simt că vrei să mă legi în ea, pentru mult, poate pentru totdeauna. Vrei să-mi radiezi eul ca o greșeală de condeiu și, pe această ștersătură, să-ți etalezi pe al tău.

Tăcu.

Primăvara mijeia, aninată de ramurile osificate ale teilor. O țigancă apărură și-mi întinse un buchet de ghiocei.

— Să cumpere, domnul, pentru frumoasa domnișoară!...

Plătii. Țigancă se depărtă cu ochii la Mia.

— Pentru femeie, pentru primăvară?...

— „Nu, pentru „frumoasa domnișoară“ o complectai, prinzându-i pe gulerul blănii, ghioceii.

— Suntem niște papagali. Dar îngânarea, are tâlc câte odată. E procesul gramofonului. Nu te-a pus pe gânduri nici o dată o melodie horcăită de pâlănia acestui diabolic papagal? O romanță?...

Căzu pe gânduri.

— Privește Ascultă. Primă rânduică. Cântă primăvara în sufletele noastre. Zadarnic ne opunem.

Se scutură trezită.

— Mi-e frică, mi-e frică de d-ta. Imi ține romanța gramofonului în inimă, mai grozav ca în urechi. Și nu sunt de loc romanțioasă. Urâsc gargariseala dulcegăriilor și fru-fruul panglicuțelor. Și totuși, ghioceii aceștia...

Li smulse și-i călcă în ciudată sub talpă.

— Voi... voi... țigancă... vraja... și izbea în bieții ghiocei cu toată furia cu care ar fi izbit în mine, atunci când mă anunțase.

Când ultimul boboc plăpând a fost făcut una cu pământul, își ridică fruntea. Un ram înmugurit îi atinse părul. Și o învinse.

Plângea.

— Sunt proastă, vezi, îmi șopti, strângându-mi cu duloșie mâna, după ce se liniști. Iși rezemă capul de pieptul meu.

— Ești frumoasă.

— Sunt femeie.

* * *

Seara se lăsa. O noapte pironită cu mii de cue de foc, acoperi prima zi de primăvară. Orașul, încetul cu încetul se lăsa prins în inerție. Ici colo câte un ochiu de fereastră clipea. Și singurătatea începu să ne sfârâie în sânge ca untdelemnul într'o tigăie încinsă.

— Te urâsc.

— O știu.

— Taci, că nu știm nimic. Nici eu, nici... (cât de străin ar fi sunat „d-ta“!) Se uită lung în ochii mei...

— Nici.

— Nici!... Nici!... „Tu“ a fost strivit în spasmul primei sărutări. Firimit în mii de petale catifelate, se multiplica la infinit din ce în ce mai parfumat, din ce în ce mai alinător, din ce în ce mai duios. „Tu“ acesta, primul „tu“, purta atomii o milioane de „tu“ doriți cu pasune și totuși nerostiți. Spus cu timiditate, acest prim „tu“ răcnea întreaga răscoală a oprimării de luni și ani de zile.

— ?

— Taci. N'auzi cascada miilor de note cări formează marea simfonie pe care o trăim?... Nu descifrezi pe portativul imens al nopții superba armonie a primăverii? Iubirea își intonase imnul...

* * *

Ne-am văzut acum cinci ani. Trecea. Mă oprii. Era frumoasă? Abia în clipa când țigancă cu ghiocei rosti „pentru frumoasa domnișoară“, am aflat-o și eu. Știam doar că ea diferă de celelalte. Și am căutat-o mereu. M'a căutat și ea?

Doi ani a lipsit. Streinătatea ne-a înapoiat-o cu și mai multă vraje. Simplitate elegantă în îmbrăcăminte, perfecțiune în linii și siguranță în atitudini. Din copilăria cu care plecase nu și-a păstrat de cât zburdălnicia.

Se credea conștientă de ea însăși. Romantismul îl trântise cu ultimul volum al lui Loti în coșul biroului...

— Urâsc gargariseala dulcegăriilor romantice și fru-fruul panglicuțelor! Mi-o spusese ferm.

Când împrejurarea ne-a pus în inevitabila situație de a ne cunoaște personal, ne roșirăm.

— În mâna pe care vă o întind, domnule, sfarm o iluzie.

— Voi culege cioburile și le voi păstra cu sfințenie. Poate voi reuși să le constituie, când-va, într'un „tot“ întreg.

Amurg de toamnă

de I. BIHOR.

*In drum spre mări cu cântec de sirene
S'a șters din ochi și cel din urmă stol
De rândunele... și cum privești în gol
Ți-ai mistuit o lacrimă 'ntre gene.*

*Se lasă-amurgul în jurul tău domol
Și 'n vânt, departe, harfe-eoliene
Ingână trist frânturi de cantilene,
Tu plângi învinsă... și 'n sufletu-ți e gol.*

*De pier sub pânza zărilor de ceară
Nu știi tu c'o să vină 'n primăvară
C'o viață nouă, cântece și soare?*

*De ce să plângi simbolică plecare?
E somnul tău din fiecare seară,
E moartea și viața viitoare.*

— „Tot, întreg”? Biata logică; nenorocita gramatică. Și răsă cu hohot. Se depărtă și se pierdu în societate. Ne-am evitat mult timp, deși ne căutam. Când în prima zi de primăvară ne-am întâlnit, ostilitatea părea oboșită.

— „De ce te-ai oprit la mine”? cu întreg potopul de auto-insinuări ni s'a părut naturale. Lupta durase prea mult. Deși nici când nu ne-am încrucișat armele, deși, din ziua cunoștinței, abia ne-am zărit de două, trei ori. Trăisem atâta unul pentru altul, departe și inconștient, în cât lupta se dase. Pentru întâlnire nu ne rămăsese de cât înfrângerea.

* * *

Era miezul nopții când am vrut să ne despărțim. Păream doi învinși primiți în triumf. Ce grozavă precipitare de sentimente!

Am fost cândva un întreg? Despărțiți, hotărât — nu.

De ce nu ne mai regăsim liniștea atât de scumpă înainte, în singurătatea fiecăruia? Și cât de odihnitoare o simțim unul lângă altul!...

— Pe mâine...

— Plec, pentru o lună.

— Cum? Tocmai acum? Eu, eu, ce mă fac? Abia m'am găsit pe mine, găsindu-te și iar să băjbât?

Nu erau vorbe. Le-ași fi spus eu, dacă rolurile ar fi ranversate. Ruptura aceasta de însuși eul tău completat abia de-o clipă după atâta frământare și după atâta luptă, chiar pentru un timp scurt, părea imposibilă.

— Nu pot, mă înțelegeți, nu pot...

— Trebuie.

— Nimic nu te poate opri?

— Nimic nu trebuie să mă oprească și accentuai pe trebuie. Dacă ai ști, m'ai îndemna tu însăși.

Se resemnă.

— Bine. Nu-ți voi servi, din primul moment, ca piedică. Te vei duce. Dar...

— Ce...

— La ce oră pleci?

— Cu expresul de trei.

Se liniști. Părea înviorată. Luase hotărârea. Mă sperie.

— Mia, vei fi cu minte? O lună trece repede. Și atunci nimic nu ne va mai despărți.

Toată noaptea n'am putut dormi. Eram mulțumit și totuși parcă mă durea ceva. Mă simțeam bolnav, suferind de... fericire. Am încercat să scriu. Să-i scriu ei să fie cu minte și să mă aștepte cu încredere. Am rupt zeci de hârtii făcând ca să reușesc să leg două fraze.

* * *

Trenul s'a pus în mișcare. Eram singur în compartiment. Și fie care rotație care mă depărta de orașul dragostei, simțeam că strivește ceva din mine. Cartea mi-alunecă pe genunchi. Gândul o porni îndărăt.

— Ce repede se resemnă!

Inima mi se strânse cât un purece. Mă va aștepta?

Ușa se date la o parte. Instinctiv, am dus mâna la buzunarul vestei ca să scot biletul. Dar fui înlănțuit de două brațe, al căror parfum mă persecutase toată noaptea. Și sărutările au început să curgă furtună. Era Mia.

— N'am putut. Supără-te, omoară-mă. A fost mai presus de puterile mele.

— Dar ai tăi?

— Tu, tu ești al meu. Numai tu. Nimeni și nimic altul. Cu tine am fost doi ani în streinătate, cu tine am trăit trei ani aci. Am luptat contra ta cât am putut. Am fost învinsă. Mă las, deci, sclavă.

Și drumul de corvoadă pe care era să-l fac, s'a preschimbat în cel mai fericit voiaj de nuntă.

Un primar cum se cade dintr'un sătuc, a știut să iasă din îngrăditurile legii cu formalitățile și formele ei, și ne-a cununat.

Sunt ani de atunci.

Suntem fericiți? Important e că, azi încă, în pofida vremurilor, am rămas aceiași idealști și, primii gh'ocei, ne înduioșează. Ne amintesc buchetul strivit sub talpă de Mia. Și nu știu în ce legătură de idei, totdeauna, după ce cumpărăm primii ghiocei, începem să vorbim de „Meșterul Manole”.

Cântec

de DIANA.

*Iubirea mea — o floare
De purpură, de sânge,
Făr' glastră, lânzește,
Se mistue, se strânge.*

*Iubito, lasă gura-mi,
Zăbindu-ți, s'o sădească
În pașiștea din peptu-ți...
Să nu mai veștejească.*

Coritza (Albania)

Literatura sasă a epocii noastre

de Dr. Karl Kurt Klein.

docent pe lângă Universitatea din Iași.

Dacă sub „epoca noastră” înțelegem ultimii anii atunci înșirarea de mai jos a literaților sași, cuprinde numai numele celor mai cunoscuți. Primul poet sas, care după războiu a editat poezii „lirice-moderne”, este *Egon Hajek*, cu volumul său „*Das Tor der Zukunft*” (Poarta viitorului, 1919). La început a scris sub influența lui Ștefan George, dar cu timpul, dela frumusețea stilului, s'a ridicat la gradul superior al pasiunii. În poezia sa lirică tonul principal este acela al expresionismului: „iubirea de om”. Cel mai caracteristic reprezentant sas al expresionismului însă este *Hermann Klöss* și, anume, nu atât prin motivele principale ci prin stilul poeziei sale. Stă de-asupra expresionismului cu frumusețile adânci ale ei, poezia lui *Heinrich Zillich*, care împrumută versului o culoare filozofică, aceea a tendinței de a cunoaște lumea cât mai în fond. Face parte dintr'o școală asemănătoare și *Karl Bernhard Capezius*, care, de și atinge câte odată tonuri faustice, totuși își culege subiectele dintr'un izvor contrar celui favorit lui Zillich. Bineînțeles, majoritatea poezilor sași se mișcă în cercul și în atmosfera ideilor de înainte de războiu. Unul, din volumele acestora, intitulat „*Aus meinem Tal*” (Din valea mea, 1925) și datorit lui *Richard Gleim*, cuprinde idile dela sate.

Precursorul povestirii moderne sase este *Adolf Meschendörfer*. Romanul său apărut încă în 1907, în revista „*Karpathen*” sub titlul „*Leonore*”, în anul 1920 a fost scos în volum și a obținut un succes neobicinuit. *Karl Bernhard Capezius* (la început Karl Bernhard) a făcut parte din școala stilistilor ca: Paul Ernst, Wilhelm, Schäfer, Reiner Maria Rilke. Azi a devenit absolut independent și romanul lui „*Im alten Land*” (Pe pământul bătrân, 1923) a obținut un mare succes deși e lipsit de puterea compoziției. Romanul poporan al lui *Hans Lienert*, intitulat „*Im heiligen Ringe*” (În cercul sfânt, 1925) își ia subiectul din viața țărănilor sași din Ardeal. A produs povestiri plăcute, scrise în dialecte, scriitoarea mai de mult cunoscută, *Anna Schuller-Schullerus*, și humoristul *Otto Piringer*. *Dutz Schuster* întrunește în operele sale ursorul cu stilul povestirilor poporane. D-sa a editat la Mediaș o revistă redactată în dialect sas și intitulată „*Honterstreich*”.

Cel mai însemnat prozator este *Heinrich Zillich*, Prima lui povestire, „*Attilas Ende*” (Moartea lui Attila, 1913) ne-a dovedit că avem de a face cu un talent superior al cadrelor săsești din Ardeal. Romanul „*Wälder und Laternenschein*” (Păduri și lumină de lampă, 1923), care cuprinde istoricul unei iubiri de elev de liceu, a întrecut orice așteptări. D-sa stăpânește atât proza, cât și poezia. Glumele cunoscute în lungul și largul Ardealului, sunt prelucrate într'un mod atât de original în volumul lui

„*Siebenbürgische Flausen*” (Glume din Ardeal, 1926), încât, cetitorul le poate gusta cu o deplină satisfacție.

Bineînțeles, cea mai perfectă și cea mai grea formă poetică este *drama*. Autorii sași au încercat o des, dar fără mare succes, deși piesele croite după placul poporului servesc în nopțile lungi de iarnă ca bună distracție pentru satele săsești. Doar *Hans Lienert* a reușit ca să desvolte literatura dramatică până la gradul comediei în dialect. Piesele lui „*Der Leicht*” 1920, „*Ett kitt kim*” 1921, „*Drä Fronjderknight*” 1914, încet, încet cuceresc scena satelor, expulzând de-acolo comedii anterioare scrise într'o limbă de tot necioplită. Scriitoarea *Anna Schuller-Schullerus*, care înainte de războiu a scris o serie întreagă de piese, după apariția comediei „*Aem zwien Krezzer*” a mai încercat o dramă într'o formă iambică și în acelaș timp dialectică, cu titlul: „*De Kircheväter vun Hiet*” 1925.

Prima tragedie săsească a fost scrisă înainte de războiu de către *Adolf Meschendörfer* și a apărut sub titlul: „*Michaels Weiss*” în anul 1919. A obținut un frumos succes, însă n'a fost tipărită, drama lui *Karl Bernhard Capezius*, intitulată „*Brandung*” (Atingere de unde, 1921).

Literatură științifică a sașilor a stagnat în ajunul războiului. Chiar și revistele „*Archiv*” și „*Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*” și-au încetat apariția. Însă reîntoarcerea tinerilor depe diferitele fronturi, ca și îmbunătățirea stării economice, au schimbat pe deplin situația nefavorabilă.

Prin întuneric

de G. Georgescu Theologu.

Melancolia toamnei purtată 'n larg de zare
Pe 'aripi obosite de stinse adieri.
Din ochii-i de jăralic — reflex de-apr'nse-amurguri —
Reversă 'n „Fire”, tainic, cernite sfâșieri . . .

Se deapănă uitarea mai grea, mereu mai neagră,
La orizontu 'n farmec de calme înserări,
Simți ceața cum se țese pe-o inimă 'n ruină
Ce-a 'ntraripat o lume de-avânt și de visări . . .

Durerile 'n penumbra tot mai șovăitoare
A stolurilor veșnic răzeje de-amintiri,
Prind gingășii ce numai cu daru 'nduioșeri:
Dau strălucire clipei pe-un clin de prăbușiri . . .

Oprit pe loc de raza unei scânteii deșarte
Privești în urmă, . . . însă zădarnic reazem vrei . . .
Cuprins de flacări, templul ce-ai înălțat în vremuri
Abate 'n năruirea-i, crucificați zeii!

Seria operelor științifice a fost deschisă de către Episcopul *Friedrich Teutsch*, cu o lucrare intitulată „Die Geschichte der siebenburgischen ewangelischen Kirche“ (Istoria bisericeii evanghelice din Ardeal) scrisă în două volume, în baza documentelor originale descoperite în Ardeal. Un fel de urmare a acestei activități a fost studiul „*Biserica și școala sașilor din Ardeal în trecut și în prezent*“, care a apărut în anul 1923 și cuprinde toate datele referitoare la bisericile sașilor din Bucovina, Basarabia, Dobrugea și Banat.

Pe când Dl Episcop Teutsch stă în serviciul literaturii științifice din Ardeal, dl *Karl F. Jickeli*, cu volumul său *Pathogenesis*, apărut în anul 1924, se ocupă cu defectele teroriei expuse, pentru explicarea schimbului materiei. D-sa s'a ridicat în rândul savanților mondiali, de care ține cont chiar și Ostwald. Inseamnă un pas mare în evoluția literaturii botanice din Țară volumul lui *Karl Ungar*, intitulat „*Die Flora Siebenbürgens*“ (Flora Ardealului, 1925)

Literatura filologică sasă din Ardeal a produs o serie de opere prețioase. Pe acest teren s'au distins *Andreas Steiner* și *Richard Hauss*, profesor pe lângă Universitatea dela Debrțin din Ungaria. Abia în anul trecut s'a încheiat volumul al doilea din *Marele Dicționar Săsesc*, îngrijit de *Adolf Schullerus*, preot din Sibiu. O bună dovadă că opera începută, deși luptă cu mari greutăți, avansează. *Schullerus* a scris și un volum despre „*Limba literară a lui Luther în Ardeal*“ (1925), iar a treia operă a lui, „*Siebenbürgische sächsische Volkskunde*“ (Arta populară a Sașilor din Ardeal, 1926), deși are un caracter propriu zis științific este foarte mult răspândită. Ea este prima încercare pe acest teren și dă o dovadă convingătoare de cunoștințele vaste ale autorului în ceiace privește obiceiurile și viața poporului sas din Ardeal.

Au apărut încă o mulțime de cărți științifice, din cari atragem atenția asupra studiilor scrise de către *Friedrich Müller-Langenthal* și asupra acelorale ale lui *Egon Hajek*, care se ocupă cu germanistica.

Presa sasă după război a luat un avânt și mai mare. Cauza acestui avânt este faptul că, ea este răpțită de centrele culturale din Occident și se datorește și censurei și greutăților de transport. Revistele și periodicele pentru înlocuirea acelorale din străinătate, în general, prezintă un nivel bun. N'ar avea nici un rost, ca să înșirăm aici titlurile revistelor și periodicelor și, aceasta, cu atât mai mult, cu cât majoritatea din ele au avut o viață foarte scurtă. A produs un efect mai mare, deși n'a apărut decât trei ani, revista „*Ostland*“, redactată de *Richiarl Csaki*. Ea a apărut într'un format mult mai mare, începând dela 1 Ianuarie 1926. Înfățișează un caracter propriu zis politic colecția „*Deutsche politische Hefte*“ (Caiete politice germane), editate de *Rudolf Brandsch*, care apar aproape șase ani și merg paralel cu revista „*Magyar Kisebbség*“ (Minorită Hon-

Din zori a prins să ningă!

de D. PSATTA.

Din zori a prins să ningă și ceru 'ntreg îmi pare
O lebedă-uriaeșe cu pene fumurii,
Ce-și scutură aripa din zare până 'n zare
Și-și fulguesește puful în legănări ușoare,
Tăsând vâl de mătase pe dealuri și câmpii!

Stau sălciiile-mbrăcate în chiciură-argintie,
De par mirese albe, pe trepte de altar,
Ce-așteaptă feți-frumozii la nuntă să le vie,
Trimiși de sfântul soare prin zarea cenușie,
Să le sărute fruntea cu buza lor de jar!

E alb, e alb cuprinsul și lumea 'nveștmântată
Cu măestrii divine în straietele de nea,
E-atât de fără vină, atât de fără pată,
De-ai crede că-i de îngeri a oamenilor gloată,
Că n'a 'ncăput păcatul, nici când în mintea sa!

Văsduhul se 'nfioară în zvon de fericire,
Trec oameni pe cărare cu zâmbete 'n priviri,
Doar sufletul meu plânge și cade 'n amorțire,
Torcându-și fir de doliu din marea lui iubire,
Iubire sfărămată de-a tale amăgiri!...

Din zori aprins să ningă... E-aproape de 'nserare,
Și doru-ți picotește uitat într'un ungher,
Imparte cerul gliei potop de lăcrimioare,
Tu stai la gura sobei cu ochii în visare,
Eu rătăcind pe uliți, îmi port chinul prin ger!

groise), organ oficios al Partidului Maghiar din România Revista d lui *dr Heinrich Zillich*, intitulată „*Klingsor*“ (Copoțel) reprezintă un anumit punct de vedere de politică culturală și este organul generației noi de literați. Afară de cele enumerate mai apar o mulțime de alte reviste religioase în Basarabia și Dobrugea.

Presa zilnică a Sașilor din Ardeal, chiar și'n trecut a fost foarte bine organizată. Dintre încercările de după războiu durabilă a rămas numai una, aceia a ziarului „*Deutsche Tagespost*“, care, la început a fost un organ pur sas iar cu timp a devenit cel mai mare jurnal al Germanilor din România. Totuși, în sfârșit a fost silit să se unească cu ziarul „*Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt*“, organ al politiceii conservative săsești din Ardeal, fără însă ca să-i fi fost împrumutat ceva din vitalitatea și puterea ei tânără din trecut. Astfel, presa săsească din Ardeal, din care face parte și ziarul „*Kronstädter Zeitung*“, chiar și până azi are o înfățișare tăcută, lipsită de orice violență și aceasta nu ca o simplă întâmplare. Ea face parte din caracterul etnic al poporului săsesc. Nu de geaba regele Andrei al II-lea l-a numit, înainte cu 700 de ani, „*cuminte și circumspect*“,

Avatarele lui Stan-Bran^{*)}

de I. Peltz.

Și se făcu proprietar de circ-gimnastic al morții și jongleur al visului. Meseria avea toate panglicile surprizelor. Putea fascina imaginația mărunță a doamnelor serioase și cu copii; exaspera nervii bărbierilor sentimentali și predispuie la vaste melancolii pe tinerii romanțioși de cartier. Meseria avea faimă; cu neputință să nu stărnească aplauze și gădiliciul primelor sute de spectatori. Gimnastic al morții! Soarele, întors pe dos, pentru bucuria bețivilor entusiaști — paralele jucăuse în văzduhul nesuținut decât de imaginea mușchilor indecenți — trapezele cu virtuți debasm oriental și sfoara pe care urcă furnicile fanteziei, sbor de labe cât gaura acului. Stan Bran își privea comperii cu veselă superioritate: *el* este stăpânul, — *el* ocupă imensele afișe cu trupul ilariant mărit ca pentru galerie, — *el* se infige ca fierul roșu în ceara istoriei în mîntea aprinsă brusc a privitorilor surprinși. El, el Stan-Bran, a ucis pentru deapururi pe burghez. Pe anonim — deasemenea. Peste cadavrul burghezului și peste lestul anonimului s'a urcat, vijelios și mândru. Un adevărat răsărit de foc! Un nume altul, smuls beznei. Un Stan-Bran nou, un Stan-Bran, — deci nu stan-brani — milioane — umpluți cu sânge și osânză și înfățișați pe pământ printr'ânsul. Cu alți ochi, — cu alt nas, — cu alt ritm. El sare din amețitoare înălțimi în prăpastia de plasă înadins întinsă la poalele cercului de șifon al incintei. El sfarmă emoțiile și inebunește așteptările cu gestul inspiratului sublim. El — Stan Bran. Și pe buză trase cu magia iluziei, scheletul surăsului sublim, El — Stan Bran! Azi a înfăptuit miracolul; știe deosebi dihorul dela distanță de pasărea-mit, cu pene de vis și ciripit de basm. Pe lei îi gădilă drept sub bărbie și învață, cu sârg, limba leopardului în cușca-viligeatură. Are o pasiune morbidă, pentru cea mai deghizată dintre maimuțe care știe: să numere, să iubească public și să confecționeze caricaturi aeriene cu laba expertă. Jocul pe frânghie amețește ochii, — dar vestitul artist sugrumă disperirările și învinge: priviți-l în tricou, după încheierea păcii cu moartea posibil instantanee: se închină, teatral, bravo Stane! Sârma slujește gângăniei aliment nobil și platonice: îl gustă fără urmare. Pentru directorul de circ, sârma e virtutea cea dintâiu și cea din urmă. Din ea închipuie salturi mortale și conversații în limba bengaleză — sârma înlocuind generos firul de telegraf — precum diminețile de primăvară sunt escamotate iarna de pișicheri savanți.

Pe fetele neincepute ale cercului le-a zugrăvit nud pe pânza de ploaie a baracii: le priviți, domnilor, și leșinați. Sunt pietrele prețioase ale tezaurului și sunt numai ale mele! Dar crocodilii poezi în nopți în care cușca se schimbă în locuri dinaintea Bibliiei, — dar cimpanzeii amo-

rezați și săvârșitori de macabre romanțe nerostite decât cu ghiara? Stan-Bran fură regretele băieților de prăvălie și bragagiilor minori, torturați de idealul transformării cadavrului lor ambulant și cu lavalieră roz-albă în vajnici marinari cu aventura prinsă la cheetoare. Era „numărul“ așteptat. Când apărea, cu ambele mâini — pasărele în mijlocul incintei, — mândria țipă din ochii lui precum trufia, se vădea cu fiecare pas al gimnasticului morții.

Dar iernile au îmbătrânit imaginile și visul s'a burghezit: un vis pe care au crestat racile semnele lor vinete.

Stan-Bran se văzu în mii și mii, în milioanele de stan-brani, acelaș. Câți directori de circ, — doamne! și câți „jokei ai morții“, sau „acrobați fără teamă, sau amanți ai anonimilor privitori cu pupilele dilatate din toate circurile lumii? Câți Stan-Brani virtuțioși pe pământul asta, osândit să crească și să înmulțească veacurile — toate — după chipul câtorva: Unde aripile vulturului îndârjit care din văzduh să-și facă glorie și din primejdie joc? Unde chipul deosebit, — barieră între el și celelalte, — milioanele celelalte, — aceleaș — numai și în veci aceleași?

Stan-Bran convins de zădărnicia vieții schimbată în circ a descins între oameni, dansator modern. Cu virtuți până atunci neimaginabile decât în momente de turmentată atitudine, maestrul se transforma: pisică, șarpe, ață, frânghie, otgon, poză de vitrină sau manechin împins de resorturi ascunse inteligent sub perdea. Era celebru în trei cartiere. Afișe de culoare cafenie sau roșie-sânge vesteau orașului obosit că un picior proaspăt desena linii frânte, altele decât cele știute prin văzduh și că dansuri sburate deadreptul din triburile mîncătorilor de fată mare vor împărăți și pe meleagurile noastre. Stan-Bran începu drumul nădejzii. La cafenea simția privirea-ac a doamnei trecută de cincizeci de ani.

— Uite, — asta e!

Pe stradă surprindea melancolia fetei de internat care îl recunoștea după cravată — afișe și ziare de artă îi reproduceau aproape zilnic pantofii, picioarele și surăsul. Legenda de sub portrete era adesea greșită.

De pildă: Stan-Bran ținea mâna la frunte, meditând. În locul singurei lămuriri posibile: „Celebrul dansator, cu mâna la anus“, — gazeta scria: „Domnul X, pe când medita, cu mâna la cap, la o variantă a Skoricului (tango japonez).

Stan-Bran, posedat însă de puricii entuziasmelor ridică pe umeri de băligar eșafodul gloriei sale, — glorie menită să spargă banalitatea de granit a stan-branilor milioane și să se afirme lumii, — lumii cari continua să mănânce și să se reproducă, să iubească și să se îmbete, să urască și să se spânzure fără ca să știe că aleargă spre ceasul suprem. Dar zilele și anii desenau tragice caricaturi în șanțurile trase adânc pe obraji săi de plumb.

^{*)} Din volumul: „Inchipuita viață a lui Stan-Bran“ de I. Peltz care apare la toamnă.

Gloriosa Domina

de NUȘI TULLIU.

Gloriosa Domina,
O maică prea curată,
In nopțile albastre
In visul meu te-arată
Neprihănită, albă,
Ca crinul fără pată.

Arată-te cu fruntea
Incinsă 'n foi de laur.
Pe umeri cu hlamidă
Țesută toată 'n aur,
Și scapă-mă c'un zîmbet
Din tragica viltoare
In care tristu-mi suflet
Rănit de moarte, moare!

Pe umeri port o cruce
De pămîntești păcate
Și pocăința-adesea
Un cuiu în pept îmi bate;
Din lumea ta de stele
Coboară dar o rază
Căci rana grea din suflet
Adîncă, singerează.

In tine-i mîntuirea,
Speranța toată 'n tine —
Dă-mi pacea împăcării
Cu clipele-i senine,
O maică prea curată,
Fecioară 'ntre fecioare,
Mai sfîntă, mai curată
Ca picurul de soare!

Sufletul i s'a risipit pe afișele colorate și piciorul a început tremurul bătrâneții. Stan-Bran își pironi gândurile de mușamaua amintirilor. Apoi le întinse, armonic, și începu despăducherea speranțelor. Le ridica, una câte una, le privea în adâncuri și le svârlea apoi scârbit, în prăpastia fără de sfârșit a vremii.

Uite, — încrezător și falnic fu cavalerul pornit să înfrunte indiferența. Astăzi, din armura temerarului, n'a rămas decât cartonul găurit al sufletului pipernicit. Marea încercare a ratat. Tragedia lui Stan-Bran deputat și proprietar de limuzină, care nu înțelegea că și-a schimbat numai decorul și că a rămas acelaș anonim între anonimi chemat să cânte prin nas, gură și ochi, gloria „așilor” — gloria unuia sau a doi ridicați deasupra obștii — e astăzi tragedia lui.

Răs din adâncurile nearticulate în fața tragediei comicului burtos, s'ar cuveni astăzi să-l întâmpine frenetic pe el.

Își alege cu duioșie isbânzile cele mai vii. Toate, deșertăciuni. Niciodată n'a ieșit din găoacea stan-branilor milioane. Niciodată n'a oprit banalitatea și n'a gătit-o spre a țipa omenirei nepăsătoare.

— Priviți-mă! Stan-Bran e cineva.

Incerările sale au fost jocuri în umbră. Și au rămas în umbră. Dansatori, — doamne, câți ca el în tot cuprinsul lumii. Cu lavalieră, cu picioare-trăznet, cu priviri poetice trimise în concediu spre umilirea negustorilor, — dansatori de toate chipurile și la toate atitudinile aceiași?

Și, Stan-Bran, feroce căutător de altceva, deveni iluminat și straniu.

Dimineța, la oglindă își confecționa manechinul cu istețimi variate. Intâi capul. Pierdut, melancolie crâncenă pe frunte, ochi căzuți în ocean și pescuiți de un scafandru neîndemănat pentru a moșila, apoi, orbite adânci, nas absent — cum e frumos să fie la poezi — cearcăne egale, carte de vizită: sunt obsedat de imagini, domnii

mei, și doborât de ideal. Iar ochii, — ochii poetului — fugeau după ideile depărtări: să-i oprești cu o mașină blindată. Nu-și punea cravata decât după ce-și potrivea pantofii. Principiu de antiseptică morală, sau așa ceva. După potrivirea hainelor, manechinul se putea mișca, lejer. Pălăria în mână, ochii la drum și înainte.

Nu se oprea la nici o vitrină. Profesor de liceu, cronicar literar și sprijinitor cu spiritul al revistei de avangardă, Stan-Bran își sufla aurul de pe trup, satisfăcut. Avea preocupări exclusiv ideale. Nu pronunța cuvântul „ceapă” niciodată și în loc de doveci retina lui metamorfozată electric înregistra: cactus. Prefera tablourile nude, nude de culoare chiar. Pe fondul visului demonul său cercetător născocise codrii și copii viciați cu burta expusă decent soarelui, ca să crească și să înflorească, scuzați expresia tradițională. In jurul buricului sădise o grădină permanent născocitoare: toate continentele se regăseau, fidel, în jăgul organizat simetric pe această hartă de carne și de țărână.

Sfârși prin a fi considerat. Oameni înalți, rași, baptistă roză bon-jour — și alții, îi întindeau mâna; bătrânii dascăli se interesau și îl combăteau, tipograful l'a clasat, Stan-Bran înoată în fluviile nou'ății în trup de vrabie. E ușor și e frumos. Poezia valorosului născocitor colora obrajii serioși și întărâta bărbații solizi, cu neveste și hemoroizi. Era discutat. Stan-Bran trecuse prin toate purgătoriile, triumfător. Eșise din găoacea milioanei anonime, uite-mă; sunt cineva. Nu mai vând epuri de casă și nici furnituri de aramă nu mai ofer. Vaste pământuri zadarnic, nu mai caut. Legenda trebuie să piară. Cine vrea ape, cu pei roșii, cu femei de ceară sau de spermanțet, ri-dice ancorele visului.

FINAL

de CONST. GORAN.

... N'a fost nimic ... o strângere de mână,
O floare asvârlită în țărână ...

Cuvintele pe buze-au împietrit ...
Ce n'ai putut să-mi spui ... am tălmăcit ...

Și drumul troenit te-a îngropat ...
... Nimic ... doar inima s'a înopțat.

* * *

Iar azi mi 'ndrept privirea spre apus.
Spre care zare pașii ei s'au dus ...

Prin ceața zărilor întunecate
Privirea ei din urmă mai străbate ...

... Și tot aștept, pe drumuri ... ninge iar ...
Pe drumurile iernii în zadar! ...

A. Léty-Courbière :

Durerea

Trad. de Gh. Tulbure.

I.

Incercând să vă zugrăvesc *portretul durerii*, vă ofer în acelaș timp *catechismul ei*. Aș dori însă, din capul locului, ca cele spuse de mine să nu fie înțelese de nimeni. Dar există oare în lume o ființă omenească, căreia un tablou al durerii — ori cât ar fi de puțin reușit — să nu-i răscolească mâhnirea, ascunsă 'n inimă ?

Nu voi vorbi despre *durerea fizică*, această suferință trecătoare. Ea nu este, decât o săgeată ascuțită, care străbate simțurile noastre cu iuțeala stelei căzătoare, ce parcurge cerul fără să lase urmă.

Durerea fizică este cel mult supărătoare și demnă de dispreț, pentrucă ea scade personalitatea noastră și umilește pe om, alterându-i, pe un timp, facultățile simțirii și cugetării. Din fericire însă, odată stinsă, durerea fizică nu lasă amintire în simțuri. Ea nu rămâne decât un vis.

Există însă o *altă durere*, în urma căreia inima noastră rămâne sfâșiată. De multe ori, pentru totdeauna, Nici un nerv n'a fost rupt; nici un muschiu n'a fost atins, nici un picur de sânge n'a curs.

Dar inima a fost strivită în fibrele ei intime și nevăzute. Și prin aceasta, *ritmul vieții noastre interne* a fost turburat. Este *durerea morală*.

*

Sunt atâtea dureri morale, câți oameni sunt. Ele variază doar după cauza lor genetică, după circumstanțe, după vârstă, caracter, educație și gradul de sensibilitate. Durerea, — care îmbracă dealtfel un număr mic de forme generale, ușor de recunoscut, — face parte din *calitatea esențială a naturii omenești*. Ea este multiplă și totuși una.

Orfanul, a cărui copilărie n'a cunoscut duioșia dragostei părintești, tânărul, ale cărui visuri de amor sunt spulberate de fulgerul deziluziei, bărbatul, ale cărui proiecte ambițioase au căzut prăbușite de cruzimea obstacolelor : toți își plătesc tributul la durerea universală.

*

Și chiar copilul cunoaște durerea morală. Adevărat, că neplăcerile lui sunt mai mult o supărare. Dar supărarea aceasta, amplificată și repetată, poate împinge pe băiat într'o tristețe, cu atât mai primejdioasă, cu cât ea este imaginară. Este nevoie de suflul cald al gingășiei părintești pentru a risipi acești nouri, cari i-au întunecat sufletul. Dar atunci, când părinții lipsesc, ce prăbușire grozavă pentru copil ! El măsoară cu groază golul adânc, ce s'a creiat în jurul său. Este cel dintâi contact al său cu durerea. Lipsită de iubirea părintească, tînăra floricea care este inima copilului, începe a tânji, ca orice plantă, care, despărțită de tulpină, se usucă și piere.

Mai târziu, în epoca dragostei floarea aceasta mai poate îmboboci odată. Nimic mai fecundant, decât dragostea, pasiunea divină, care face să înflorească inimile tinere. Amorul nu este decât visul tinereții întruchipat în realitate. Sunt zorile preschimbate în soare și lumină. Când însă o deziluzie vine, ca o vijelie neprevăzută, și coboară umbre asupra acestei lumini, floarea se transformă atunci într'o tulpină uscată. Soarele ei, odată dispărut, ea se apleacă cu jale spre pământ și 'n scurtă vreme cade și se scufundă 'n praf.

*

Dar nu numai decepțiile amorului pot cauza durere. Pietenul care-și trădează pe prietenul său; părinții, pierzându-și fiul, în care-și puseseră cele mai vaste speranțe; savantul luat în bătaie de joc de acei, pe care descoperirile sale au să-i salveze poate dela mari catastrofe; artistul neapreciat; apostolul neînțeles : iată tot atâtea inimi, cari sufăr. Iar suferința lor este mult mai profundă și mai durabilă pentru a nu merita numele de durere.

*

La baza durerilor este o desamăgire. În graiul comun îi zicem o înșelare a destinului. Tocmai din cauza asta sunt durerile atât de numeroase. Care om, în cursul vieții sale, n'a avut motive să se plângă de nedreptățirea sorții? Există bucurii false; există speranțe false. *Nu există dureri false*.

Durerea este asemenea unui vârtej, căre dă năvală asupra noastră și ne copleșește, ca o prăvălire de bolovani. Sub povara lor sufletul se înclină, gata să sucumbe. În crizele de durere ochiul nu mai vede clar. Ideile dansează în fața spiritului. Gura pronunță strigăte, cari potențiază și mai mult turburarea sufletului. După ce criza a trecut, în inimă se așează un strop de calm. Echilibrul acesta însă nu este decât aparent. Este suficient impulsul unei ocazii banale, pentruca vâlul subțirel, țesut la suprafață de ocupațiile profesionale, să se destrame repede și abisul durerii să reapară mai negru, mai adânc și mai atrăgător.

*

Inima vrea să absoarbă întreg acest abis. Ea nu se mulțumește să-și acapareze numai o parte din gândurile și sentimentele întunecate. *Ființa omenească cufundată într'o durere mare nu poate salva nimic din acest naufragiu*. Cele mai indiferente idei și impresii, ce primește ulterior, îmbracă toate culoarea durerii, în care se scaldă sufletul ei.

Prăpastia aceasta internă nu se poate totdeauna observa din afară. Când ea nu se manifestă prin cuvinte sau prin atitudini, durerea omului rămâne un secret pentru anturajul său. O durere mai mică lasă omului puncte de contact cu lumea dinprejur; îi îngăduie mijlocul de a-și

face cunoscută depresiunea prin plâns sau printr'un suspin. *O durere profundă izolează pe om de univers.* Ca un adevărat înecat al vieții, el nu poate nici să strige, nici să facă semne cu mâinile. Redus la singurătate absolută, el e osândit a-și petrece existența cufundat total în durerea sa. *Marile dureri sunt mute.* Izolarea aceasta — consecință a durerii mute — nu riscă oare să slăbească puterile sufletului? Nu cumva este și durerea morală — ca și cea fizică — proprie a ne seca sursele sentimentelor nobile și puterea elanului generos?

Uneori da. O durere profundă, care nu lasă omului nici o ieșire spre tărâmurile senine ale bucuriei, nici chiar spre luminișul păcii, îl poate îndemna să scape de dânsa, suprimându-se pe sine. Multe dureri inconsolabile și-au găsit sfârșitul în sinucidere.

Dido, disperată pentru plecarea lui Enea, își caută vindecarea chinurilor în flăcările rugului. *Gerard de Nerval* desgustat de josnicia lumii în care s'a născut, se spânzură într'o noapte, de felinar.

Tinărul pasionat *Werther*, neputând s'ajungă în posesiunea Charlottei își trage un glonte în cap. Și câți alții și câți alții și altele, toți victime ale durerii de fiecare zi.

Remediile acestea însă, prin maniera lor brutală, în general sunt descurajante. Deacea și sunt — din fericire — respinse de multe dureri. În plus sinuciderea este și condamnată de anumite dogme religioase și nu'e compatibilă nici cu principiile unei cunoștinți delicate. Oricât de mare ar fi violența suferinții sale „omul onest“, — cum s'ar spune în limbajul veacului al XVII, — o va suporta cu resemnare și fără cârtire.

*

Aceasta nu înseamnă, că durerea ar fi urâtă. Plânsul și țipătul poate să fie desgustător pentru un estete egoist, el nu poate părea însă ridicol și nu poate să-i repugne unui om de bun simț.

Durerea morală, ce e drept, ne vestejește sufletul, furându-i energia și forța de expansiune.

Adeseori ea incremenește pe om. Efectul acesta l-au înțeles bine vechii povestitori clasici, cari au schimbat pe Niobe — cea dintâi mater dolorosa — în statuă de piatră. Sunt artiști, pictori și sculptori, cari reprezintă durerea prin trăsăturile unei ființe omenesti cu fața suprată și sleită complect. Infățșarea aceasta este în opoziție cu acțiunea. Ea este dușmana gândirii, care ucide și visarea. Atâta timp, cât omul — chiar dacă e cufundat în durere — nu se deosibește prin gândire, seamănă cu animalul. E un animal, care suferă și vegetează. Dacă, însă, cu'n gest puternic el știe să se smulgă din vârtejul, care l-a copleșit, dacă știe să-și reia stăpânirea asupra sa, atunci sufletul său, eliberat prin forța sa proprie, îl va ridica în sbor deasupra prăpastiei durerii, în fața căreia va mai plana odată, înainte de a-și lua sborul spre înălțimile azurului...

Nu uitați că revista „FAMILIA“ apare cu sacrificii. Achitați-vă abonamentul și îndemnați și pe cunoscuții d-voastre să se aboneze.

Poeme în proză

de OSCAR WILDE.

Artistul¹⁾

Intr'o seară, încolți în sufletul său dorința de a făuri statua Plăcerii ce trăește numai o clipă. Și străbātu lumea să caute bronzul, fiindcă el nu putea gândi decât în bronz.

Dar tot bronzul din lumea întreagă dispăruse, și nicăeri — în lumea întreagă — nu putu găsi bronz, afară de bronzul statuei Tristeții ce dăinuește veșnic.

Această statuă el însuși o modelase, cu mâinile lui, și o așezase pe mormântul singurei ființe pe care o iubise în viață. Pe mormântul ființei celei mai iubite, așezase această operă făurită de el, ca să fie un semn al dragostei care nu moare și un simbol al tristeții ce dăinuește veșnic. Și în lumea întreagă nu era alt bronz, afară de bronzul aceiei statui.

Și el luă statua pe care o făurise și o așeză într'un cuptor și o dete pradă focului.

Și din bronzul statuei Tristeții ce dăinuește veșnic, el făuri statua Plăcerii ce trăește numai o clipă.

Discipolul

După ce Narcis muri, isvorul plăcerilor lui se schimbă dintr'o cupă cu apă dulce, într'o cupă cu lacrimi amare. Oreadele străbătură pădurea plângând, ca să-i cânte isvorului și să-l mângâie.

Și când ele văzură că isvorul se schimbase dintr'o cupă cu apă dulce într'una cu lacrimi amare, își despletiră cosițele verzi și strigară isvorului: „Nu ne miră că astfel îl jelești pe Narcis, căci era atât de frumos!“

„Dar' oare Narcis era frumos?“, întrebă isvorul.

„Cine ar putea-o ști mai bine decât tine?“ răspunseră Oreadele... *„Pe noi ne disprețuia, iar pe tine te dorea și se culca pe țărnișurile tale, și te privea, și'n oglinda apelor tale își oglindea frumusețea“.*

Și isvorul răspunse: „Il iubeam pe Narcis pentru că, atunci când sta culcat pe țărnișurile mele și mă privea, în oglinda ochilor săi imi oglindeam frumusețea“.

Traduse de: Al. T. Stamatiad.

¹⁾ Din volumul de traduceri: „Poemele în proză ale lui Oscar Wilde“ apărut în editura Cultura Românească.

Literatura Franceză

Poveste Filozofică

a bonzului, a văduvei și a fiului văduvei

de Claude Farère.

A fost odată, pe vremea dinastiei Ming, o văduvă pudică, cinstită și virtuoasă care locuia într-o colibă pe țărmul de Est al fluviului Léou. Cuminte și conformându-se învățăturilor filozofiei, n'avusese de cât un singur bărbat și cu acest bărbat o avut un fiu leit tată-său.

Când băiatul ajunsese vârsta de bărbat și-și îmbracă haina lungă și se așeza la masă alături de mamă-sa, așa după cum prescriu Riturile, se întâmplă, că, văduva, mama acestui fiu, mergând să se scalde cu visurile sale, într-o zi cu soare strălucitor la începutul primăverii, în râulețul calduț Hou, a fost surprinsă goală de un bonz dintr-o bonzerie vecină, care se găsea pe malul de vest al fluviului Léou.

Acest bonz era un om disprețuitor și de disprețuit. Cum sunt toți bonzii. Dar era atrăgător ca înfățișare și musculos la corp. Impins de desfrâu se asvârli spre văduva goală din râulețul calduț. Văduva-și puse numai mâna la ochi, dar n'a fugit și ca urmare, din ziua aceea, în toate zilele, bonzul venea în amurg să bată la ușa văduvei și ușa se deschidea. Iar văduva încetă de a mai fi cinstită, după ce încetă de a fi pudică, apoi încetă de a fi onorată după ce încetase de-a mai fi cinstită. Cu toate acestea fiul său, nu neglijea niciodată să se așeze la masă lângă ea, nici să tacă atunci când ea vorbea, așa după cum Riturile ordonă. Căci băiatul era un fiu respectuos. Chiar din cauza excesului de respect el nu omitea să se poarte frumos cu bonzul, în toate împrejurările și-l trata în societate, după cum tratezi oamenii cum se cade.

Pentru aceasta mulți oameni mai puțin vârstnici și mai bătrâni, privind pe fiul văduvei când trecea, pronunțau cuvinte ironice sau injurioase. Cuvinte, pe cari, el se prefăcea că nu le aude.

Primăverii îi urmă vara, verii îi urmă toamna și după toamna urmă iarna. Bonzul continua să vină în fiecare zi, în amurg, bătând la ușa colibe și văduva continua să i deschidă ușa și băiatul văduvei continua să-și respecte mama și să respect pe bonz și să tacă atunci când unul sau altul vorbea.

Ori pentru a merge în fiecare zi de la bonzerie, situată pe malul de vest al fluviului Léou, până la coliba, — situată pe malul de Est; bonzul traversa înnot tot fluviul, larg de o sută de stânjeni. Și acest curent, caldicii primăvara, rece în toamnă devenea iarna și mai rece. Și bonzul ieșind din râu era acoperit din tălpi până 'n creștet cu un strat de ghiață, care nu se topea și ca o statuie de ghiață, se culca în patul văduvei, care îmbă-țșând această statuie, îi era foarte frig.

Atunci, în tăcere, fiul văduvei, vându trei bucăți de pământ, doisprezece boi și nouă vestminte de mătase înflorată; iar din câștigul astfel obținut, construi un pod pe fluviul Léou, între bonzerie și colibă; pentru ca să nu mai răcească mama sa:

În acest timp, văduva, mama băiatului, se îmbolnăvi și cu toate zecile de mil de îngrijiri respectuoase, boala sa se înrăutăți. Într-o seară era în agonie. Fiul, privind în ochi-i aproape stinși, ghici ordinul genelor care bătea și plecă la bonzerie să aducă pe bonz: pentru ca buzele părintești să aibă bucuria ultimului sărut. Și ea avu această bucurie, apoi, răcindu-se încetă de a mai trăi. Bonzul în-genunchi la capul patului vru să sărute mâna moartei și să se scoale să plece.

Dar înainte de a fi în picioare căzu și el mort: pentru că fiul văduvei aplecat deasupra lui și atent, l-a decapitat cu o lovitură de secure. Apoi fiul acoperi pe mama sa, după Rituri, în două giulgiuri, ambele de pânză fină și în două coșciuge, ambele groase de nouă degete și n'a precupețit nici o cheltuială pioasă. Apoi aruncă în fluviu corpul bonzului, cum se cuvenea unui bonz.

Și când totul fu gata s'a dus pe podul construit cu cheltuiala sa și pe prima lespede de marmură verde scrise:

„Acest pod, așezat sub protecțiunea spirite'lor cari conduc ploile și vegetația, este opera unui fiu, care a avut grije de fericirea mamei sale pe când trăia și de onoarea ei după moarte.

Trad. de Flori-Sam.

Literatură Persană.

Poemă de Hafiz

Adiere parfumată, du-te spre iubita mea. Treci razna prin pletele ei și adu-mi balsamul.

Șoptește-i la ureche, desmierdând-o: „Crudo, revino la el!”

Iubitul tău se prăpădește, așteptându-te.

Ți-am dat inima dar ți-am cumpărat sufletul. Nu-mi impune povara atât de grea a despărțirii!

De atâtea ori ai uitat pe sluga ta! Țineți acum promisiunea față de amicul tău credincios!

Inimă alungă departe de tine această suferință!

Fii cu răbdare, usucă-ți lacrimile!

De oarece, Hafiz, nu poate nimic pentru a-și reîn-țoarce iubita, voi, ochii mei, păstrați-i imagina.

Rănitul

Augustin Pall

Finul Morții

de GH. TULBURE.

Umblând Dumnezeu cu Sfântu Petru pe pământ au ajuns într'un sat. Era chiar spre seară și au intrat la un creștin să se roage să le dea sălaș peste noapte. Omul i-a primit cu inimă bună, cum e Românul, bucuros la oaspeți. Intrând ei în casă, Dumnezeu întreabă pe gazdă:

— Aveți copil mic la casă?

— Avem. Țsta-i al șaselea. Chiar ne pregătim să-l botezăm.

— Dacă vrei să-i fiu eu naș! zise Dumnezeu.

— N'aș zice ba. Dar sunt tare necăjit, că Dumnezeu din cer încă nu le știe orândui bine. Omului sărac, cum sunt eu, îi dă copii cu duimul, iar celor bogați, cari au din ce să-i țină, nu le dăruiește mai de loc. Asta-i cu dreptate?

Auzind aceste cuvinte, Dumnezeu s'a supărat nițel, dar n'a zis nimic și nu și-a arătat supărarea.

N'au apucat să se așeze la odihnă și aud, că bate cineva la fereastră. Deschide omul și întreabă. Era o femeie, îmbrobodită în negru, care cerea și ea sălaș pentru noapte. Gazda a primit-o și pe ea.

— Aveți copil mic? întreabă Moartea, căci ea era.

— Avem destui. Pe cel nou născut chiar ne gătim să-l botezăm.

— Primește-mă să-i fiu eu nașă — zise femeia

— Cine ești Dumneata?

— Eu sunt Moartea.

— Prea bine. Să-i fii nănașă!

A doua zi dimineața au plecat la popa să boteze băiatul și i-au pus numele *Ion, finul Morții*.

Cei doi călători s'au sculat și ei și și-au văzut de

cale. Plecând mai departe, pe drum zise Săn-Petru către Dumnezeu:

— Doamne, omul ăsta, care a zis, că ești nedrept, are o holdă de grâu minunat de frumoasă. Trimite o grindină și o ghiață mare să-i bată holda de să n'aibă un spic de grâu.

— Bine Petre.

Auzind Moartea, a alergat repede la om și i-a spus, sfătuindu-l să-și vândă holda de grâu în preț de bani. Omul a ascultat și a vândut holda de pe câmp, cu preț bun.

— Știi ce, Petre? zise atunci Dumnezeu. Voi face ca holda vândută, să fie cea mai frumoasă holdă din lume. Să-i pară rău omului de pagubă.

Moartea iarăși a aflat planul și iute a alergat la om, spunându-i să dea banii înapoi cumpărătorului, că holda lui va fi cea mai frumoasă din lume și va da o roadă minunată.

Omul așa a făcut. Dumnezeu, ca să-l împace, zise atunci către Săn Petru:

— Nu face nimic. Ori câte care de grâu va duce depe holdă tot numai câte o măsură de grăunțe scoate, dintr'un car, Petre!

Moartea iarăși a auzit — bagseamă că Dumnezeu îi spunea tot — a dat fuga la om și i-a spus:

— Când vei căra grăul să nu pui, decât numai câte un snop în car.

Omul așa a făcut. Și atâta grâu i-a ieșit la treerat de nu mai știa ce să facă cu el.

Așa l'a răsplătit Dumnezeu pe omul sărac, care, deși avea copii mulți, i-a dat sălaș peste noapte.

Profesie de credință.

de Mark Twain.

Belfast este un oraș deosebit de religios (dealtfel aceasta se poate spune despre toate orașele din Irlanda). Populația se compune, aproape în părți egale, din catolici și protestanți. Fiecare religie, face tot ce-i stă în putință, pentru a face poporului plăcute doctrinele sale, și a atrage către sine pe necredincioși. Se semnalează neconținut cele mai mișcătoare pilde ale acestui zel.

Acum o săptămână s'a adunat o mare mulțime de catolici la Armagh, pentru înfrînșirea unei noi biserici. Când se întorcea lumea dela noua biserică, toate străzile erau ocupate de grupe de protestanți blânzi și smeriți, care, atâta i-au bătut cu pietre pe cei de altă credință, până ce toată împrejurimea se umplu de pete de sânge. Crezui că numai catolicii știau să argumenteze în asemenea chip, dar se pare că m'am înșelat.

Fiecare membru al unei comunități, este un misionar și poartă la dânsul o cărămidă, pentru trezirea conștiinței semenilor rătăciți. Legea a încercat să puie capăt acestei stări de lucruri, dar fără succes. — Se făcu cunoscut că orice strigăte atâțătoare sânt oprite și că va fi pedepsit cu patruzeci de șilingi și cheltuieli de judecată, oricine va scoate un strigăt de atâțare.

Și așa se cetesc zilnic în buletinele poliției o sumedenie din aceste amenzi. Săptămâna trecută, fu condamnată la obicinuita amendă de patruzeci de șilingi și cheltuieli de judecată, o fată de doisprezece ani, fiindcă a strigat în stradă că e „protestantă”. Strigătul obicinuit este: „In iad cu Papa!”, ori: „In iad cu protestanții!”, după felul cum acela care strigă speră să-și dobândiască mântuirea sufletului.

Una din cele mai noi glume din Belfast despre cunoscuta pedeapsă cu patruzeci de șilingi și cheltuielile de judecată, (care, în treacăt fie zis, pentru un om sărac e o pacoste destul de mare), este următoarea:

Se zice că un polițist a găsit într'o ulicioară întunecoasă pe un beat, care era trântit la pământ, și bălăbănia într'una: „In iad cu...!” „In iad cu...!” Poliistului îi mirosea a amendă — cine denunța un caz, căpăta jumătate din amendă — și începu să-l întrebe pe individ.

— Ce tot spui acolo?

— In iad cu...!

— In iad cu cine? Cu ce?

— Ci lasă-mă în pace... Sfârșitul poți să-l spui dumneata... Pentru mine e prea scump!

Cred că pofta de a agita, stingherită de frica pedepsei bănești, își găsește minunat expresia în cazul acesta

Trad. de I. Const. Delabaia

Spre casă...

de C. CONSTANTINESCU

Am să sfârșesc, să zic odată: Dar cum vă las pe voi tovarăși
Destul am stat aici cu voi, Din bietul meu ungher ascuns?
Un singur dăr mă poartă-acuma: Pe voi, ce-ați dat atător clipe,
Vreau să mă văd în sat la noi! Un farmec sfânt și repătruns.

Acolo, unde zac atâtea Un vraf de cărți zăcând pe masă,
Comori de sfinte amintiri Oglinda veche 'n colțu-i stând,
Inchise par'că să nu sboare Trudita lampă de veghere...
In părinteștile zidiri! Și trei portrețe atărând!...

Acolo, unde-și duc necazul In încăperea din odae
Și dorul bieții mei părinți, Se cască-al despărțirii-abis;
S'o văd pe mama ce m'așteaptă Să 'nghită lacom ca un monstru
Cu păr albit de suferinți! Frânturi de gânduri și de vis!

Din pragul bătrânesc că 'ntinde O! numai gândul ăsta jalnic
Spre mine brațe îndușate, Imi dă fiori, mă ține-n loc;
Iar pe bătrân de bucurie Sunt jucăria întâmplării,
Plângând cu genele plecate! Ori am o stea făr' de noroc?!

Dar, nu, să fiu stăpân pe mine
Deși port răni adânc săpate,
Pornesc să duc cenușa rece
Atător vise sfărâmate!...

Oradea

CRONICA RIMATĂ.

O LIPSĂ.

de CONSTANTIN DOBOȘ.

Privesc în jurul meu cu mulțumire
Trăesc cum altul a trăi nu poate;
Mânânc prea mult și dorm așa 'n neștiire —
Nimica nu-mi lipsește . . . am de toate.

Am timp prea mult să mă pudrez în voie,
La baluri merg, când cred de cuvântă;
Am chiar și bani, nu simt a lor nevoie —
Și 'n ochii mei nu vezi o suferință.

Pe masă cărți cu versuri favorite:
Musset și Byron, Leopardi, Heine;
Am cal de călărie și plătite
Stau înșirate 'n garderob, la haine.

Am mulți amici, vorbim pe îndelete,
O casă bună, mobilă frumoasă;
Când n'am ce face, fluer la cuplete,
Ori plec la băi, când vara-i călduroasă.

— — — — —
Un singur lucru doar, mă stingherește —
Și din pricina lui, pe dos ies toate:
Mi-i dragă-o fată, ce nu mă iubește
Și-oricât o rog, ea zice: „Nu se poate!”

Figuri Bihorene.

Dr. D. Lascu

Senator

Fărîmițați în partide, nu știm cum să ne prigonim. Zeloși să cumulăm cât mai multe merite ca zestre partidului din care facem parte, terfelim tot ce aveam mai sfânt până ieri. Cufundăm în noroi pe cei cari ne-au servit ca icoană a crezului național, pentru a ridica din mocirlă — așa o cer interesele — și ai cocoța, pe toți trădătorii și toți pătașii pe cari viața noastră politică din trecut îi stigmatizase. E o supra licitație, un mezat, unde, în schimbul a tot ce avem mai de valoare, cumpărăm unități democratizate. Tendința? Numărul Calitatea? Nu împotă.

Iată motivul pentru care-i cu josul-în-sus întreaga noastră organizație de stat.

Din eroicele figuri ale trecutului se preling și azi pe străzile Oradiei, unele. Diformate, schilodite, e drept. Sunt cea ce a fost crezut nostru. Desprindem una: Senatorul Dr. D. Lascu, fixată atât de sugestiv în „Parlamentul“, O redăm...

Rezultat terfelit și comprimat al tendințelor „unității de Stat maghiare“.

Trup de copil schinguiut și rachitizat, chip de adolescent, încrețit, îmbătrânit și istovit înainte de vreme, între cele patru ziduri mucegăite ale închisorilor civilizației și libertăților maghiare.

După ce i-au frânt trupul și i-au destrămat coardele nervilor, aceleași temnițe l'au scuipat afară ca pe o flegmă, din întunerecul ucigător al lor, în nădejdea că valahul nu va mai fi bun de nimic... Dar, — la poarta închisorii, zorile și apoi lumina integrală a Unității tuturor Românilor, mamă a durerilor lui, au primit în brațe, ca pe un copil chinuit, pe acest plăpând simbol al truditului nostru ideal național...

Așa trăește și astăzi.

Hălăduște, tăcută și sfioasă, întruparea acelor mucenici ai neamului, care au zăcut sau au pierit în temnițe, pentru Patria română. Strecoară, pe potecile vieții noastre politice, prin culoarele parlamentului și în ungherele încuitelor, fantoma mută a trupurilor zdrobite și schilodite, cu acel miros de igrasie, de mucegai și de întunec al închisorilor politice, perpetuând, pentru călăii de la Buda-Pesta, o veșnică și chinuitoare remușcare ce-i va bântui ca stafiile, — iar pentru Noi, un modest și resemnat simbol al durerilor unui neam, alcătuitor atunci al unui singur partid, și ale unui partid care cuprindea un întreg neam, în lupta pentru existența națională. O, tempora!...

Cum însă multe s'au prefăcut, de la Unire încoace, unele în bine, altele în rău, dr. D. Lascu este arătarea în care mai pălpăe, mai supraviețuește ființa aceluia devărat și dispărut partid național ardelenesc.

Dr. D. Lascu este un ciob din urna funerară, spartă și împrăștiată fără remușcări, a partidului național din trecutul Ardealului, partid ce și-a îndeplinit misiunea sacră și s'a ridicat, la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui Unirii Tuturor Românilor...

În acest ciob, se mai aciuiază firicele din cenușa lui Badea Gheorghe Popp de Băsești, a Părintelui Lucaci, a lui Valer Braniște, a tuturor mucenicilor Memorandului,

Dr. D. LASCU

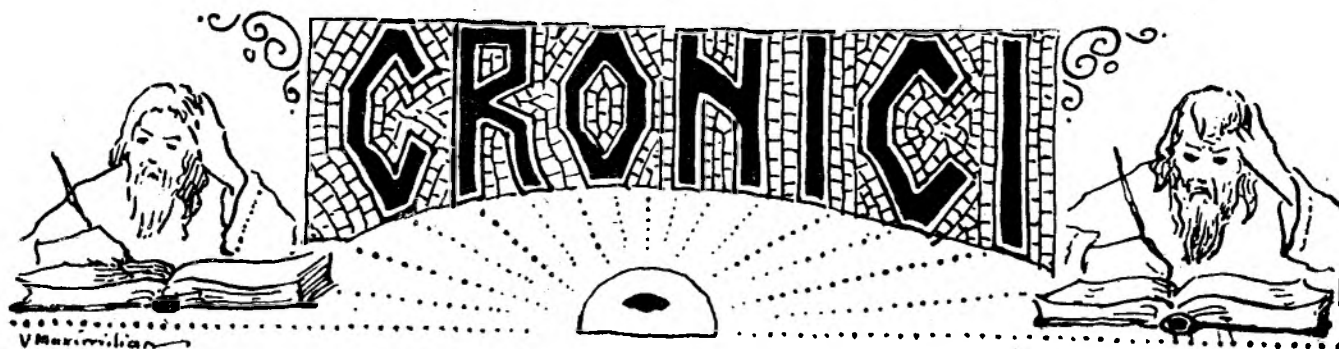
și a lui Iuliu Maniu, Vaida-Voevod, Stefan Ciceo Pop și Aurel Vlad, care trăesc azi prin metamorfoză.

Dr. D. Lascu, ori unde ar fi și ori cum ar fi, este acea duioasă umbră a unui trecut adânc de eroism, de jertfe și de pătrundere națională; prin el străbate, în atmosfera lesne uitătoare de azi a tuturor străduințelor acestui neam, și se prelungește, până la mentalitatea politică de azi, ființa colectivă a aceluia partid național ardelenesc, una din icoanele nepătate ale trecutului nostru.

Domnule dr. Lascu, să nu vorbești nici odată, nici în parlament, nici aiurea!

Prezența schilavă și mută a d-tale, vorbește. Mai mult: ea ne recitează o pagină din „Istoria luptelor Românilor pentru Unitatea Națională“!

M. C.

Vestul Românesc. O nouă asociație culturală a luat ființă luna aceasta în Oradea. De astă dată însă o asociație cu scop precis: editarea unui cotidian și punerea în picioare a teatrului, mult discutatul „Teatru de Vest”.

Intellectualii Oradei s'au săturat de promisiuni. Sau conștinși că nimic nu pot aștepta de la alții și, mai ales, de la centrul cangrenat de politicianism, unde, totdeauna se găsesc fonduri, dar, numai pentru scopuri politice.

De șapte ani ne frământăm pentru înjgheburile unei trupe românești de teatru și de șapte ani, toate încercările noastre s'au izbit de nepăsarea și, de multe ori, de ostilitatea ministerului de resort.

De șapte ani încercăm să pornim o gazetă românească și de șapte ani aceeași lipsă de solitudine a centrului, emanată din lipsa de pricepere și din neînțelegerea rosturilor aci la frontieră, ne-a lăsat cu căruța 'n drum.

Încercări și cu trupa de teatru și cu gazeta, s'au făcut. Am eșit înfrânți însă, căci depășeau eforturile bunei voinți și a micilor noastre sacrificii. Și ne adăpăm la izvorul culturii maghiare ca în trecut, cultură pe care ne-o servește trupa maghiară a teatrului orașenesc. Și ne informăm, ca în trecut, din sursa, celor 4-5 cotidiane maghiare.

Azi, cu noua asociație „Vestul Românesc”, pare a se fi schimbat rosturile. E tot o încercare particulară. Nu e însă numai a unui entuziast. E rezultatul înșelării speranțelor noastre de un deceniu. E rezultatul unei nevoi simțite de întreaga colectivitate a intelectualilor din această regiune de vest. E produsul unei mature chibzuințe de ani de zile. Nu ne poate da statul? Să punem mână de la mână și să ne dăm noi înșine.

Durata preparativelor a fost lungă. Multe și mărunte sunt laturile cari trebuiau cercetate. Azi „Vestul Românesc” e realitate. Cu calcul rece și calm a hotărât să dea viață ziarului întâi. E cel mai urgent deziderat. El va duce zilnic în casele celor setoși de slovă cinstită românească, cotidianul evenimentelor văzute românește și nici de cum prin ochelarii cutărei coterii politice sau profesionale. El va porni lupta pentru apărarea intereselor naționale, de multe ori obiecte de schimb pentru combinațiuni de partid. Și el va trâmbița, sus și tare, nevoia teatrului românesc la graniță.

S'a început cu începutul deci. La 8 Aprilie va apare ziarul „Gazeta de Vest”

Meritul? Ideea a fost generală. Realizarea însă? O singură persoană: Vlădica Dr. Traian Frențiu. Nu numai că P. S. Sa a ținut ca această idee să devină fapt. Continuând tradiția înaintașilor săi, a și pus, la dispoziția asociației pentru pornirea gazetei, suma de 1.200.000 lei, garantând apariția ziarului pe 6 luni. E un gest pe care, intelectualii noștri mai rostuiți, suntem siguri că-l vor imita.

Misa

Propaganda: Suntem slabi. Și nu din lipsă de forțe ori de capacitate. Din indolență. Ne bălăcim în toate mocirlele în interior, ca străinătatea să n'aibe decât stropi din noroăele împoșcate de noi Cetiți cotidiene. Furturi, nereguli, fraude și crime. Afaceri, afaceri, afaceri...

Ecoul? Il resimțim. Creditul streinătății l-am pierdut. Și dușmanii găsesc teren propice pentru a ne mina. Nu reușim să contractăm un împrumut, noi, țara cea mai bogată. Și am pierdut multe cauze drepte. Și le vom pierde mereu, până când nu ne vom trezi.

Avem o neînțelegere internă? Fuga în streinătate s'o raportăm „iubiților noștri aliați” pe cari, în mentalitatea noastră de minori încă, îi considerăm tutori.

Suntem stăpâni cari purtăm încă șorțul slugii. Din țărișoară am ajuns o putere de 17 milioane. Cea mai însemnată în Balcan și Europa de răsărit. Continuăm cu apucăturile de pe când eram principate însă. Doar atât. Că în loc de Sublima Poartă, azi ne îngrozește „Europa”.

Și ne îngrozește nu ea, prin atitudinea ei, ci noi, prin camuflarea grozăveniei pe care i-o atribuim.

Nu „ce va spune străinătatea” să ne fie sabia lui Damocles care să ne călăuzească pașii. „Ce va spune străinătatea” a dus Turcia lui Abdul Hamid și Reșad V, acolo de unde a ridicat-o Kemal Pașa.

Noi, să ne călăuzim pașii conform intereselor naționale. Să căutăm însă să nu fim în dezacord cu ritmul vremurilor. Să nu formăm o disonanță în marele concert al lumii. Dar nici să servim de pedală pentru a estompa cutare ori cutare ton.

Să ne verificăm puterea și să ne o valorificăm. Dar trebuie să ne-o verificăm odată ca să putem fi conștinși de valoarea noastră. Numai așa nu vom mai servi de clowni ca prin tumbe și gudureli să menținem buna dispoziție a marelui iluzii-bloc, streinătatea.

Odată cu aceasta, să ne organizăm și o bună propagandă în streinătate. Din meschine combinații de tarabă, bazate pe economie, mai toți reprezentanții țării din întreaga lume, sunt streini. Ce servicii ne pot aduce acești reprezentanți, ne-am conștinși. Roadele muncii lor le culegem, din ce în ce mai acre. M.

I. Al. Brătescu-Voinești. La începutul anului cercurile literare și Academia au sărbătorit cu fastul cuvenit, aniversarea a șasezeci de ani a fruntașului scrisului românesc, I. Al. Brătescu-Voinești. O sărbătorire care a luat proporții mult mai mari decât ne-am fi putut ștepta. Vestea ei a fost primită cu bucurie pretutindeni, așa că se poate spune că d. Brătescu-Voinești a fost sărbătorit de toată țara. S'au ținut conferințe mai în toate orașelele și într'o lună, toate volumele d-sale au dispărut din librării după ce fuseră scoase în lumina vitrinelor. În decurs de un scurt interval de vreme, literatura de bulevard și romanele pasionale împoștonate în scoarțe cu zugrăveli excitante, au suferit o înfrângere în țara Românească. N'a ținut mult, dar ne mulțumim și cu atât. Un semn îmbucurător. Un semn că publicul nostru cititor n'a uitat definitiv literatura sănătoasă și înălțătoare și poate fi readus la ea prin oarecari mijloace. În alte cadre de articol s'ar putea vorbi chiar de unele mijloace cu efect de durată mai lungă, dacă nu chiar permanentă. Și de bună seamă că unul dintre aceste mijloace îl poate constitui prilejul aniversărilor literare. Se înțelege, nu suntem primii. În țările mai mari, fiecare an aduce cel puțin un prilej de sărbătoare literară. De multe ori chiar căutat.

Sărbătorirea d-lui Brătescu-Voinești ne-a servit cu prisosință dovada că obiceiul aniversărilor literare a prins la noi chiar de la

prima lui introducere. Ne-a prilejuit tuturor momente de reculegere sufletească și intelectuală, ne-a smuls o clipă din mocirla măruntelor preocupări meschine, ne-a readus de pe căi rătăcite. De aceea e bine că s'a făcut începutul. Trebuie însă să încetăm obiceiul și să-l întrebuițăm mai des. La urma urmei trebuie să dispară odată din țara aceasta ideea că numai politicienii au dreptul să pretindă neamului a le sărbători vârsta la diferite intervale. Au și scriitorii acest drept. Nu contestăm munca politicienilor, dar trebuie să se recunoască în sfârșit că scriitorii contribuiesc nu numai la educația sufletească a neamului, ci de multe ori, chiar la stăvilirea valurilor de imoralitate pe cari le revarsă politica. Și e necesar.

D-l Brătescu-Voinesți a fost unul dintre aceștia din urmă. Scrisul său e străbătut de cele mai curate sentimente și de cele mai bune idei. Pe lângă literatura a cărei valoare i-a fost pecetluită de mult cu sigiliul autorității generale, a muncit în slujba unui ideal măreț și a luptat contra prostiei travestită în costum filosofic, contra nedreptății împărțită cu lingurița politice, contra nebuniei prezentată sub tupeul noilor curente literare. Cei cari l-au citit, știu foarte bine aceste lucruri. Cei cari nu l-au citit sau l-au parcurs în grabă, ar trebui să revie la izvorul său înțeleptesc. Căci întradevăr, în învălmășeala literară de azi, d. Brătescu-Voinesți a rămas neclintit, ca un înțelept din alte vremuri, Cuvântul său conține nu numai viață și literatură, ci întotdeauna o măsură de înțelepciune. Așa era întreaga generație d'ale. Noi însă nu mai suntem așa. Poate vom fi...

Fie aceste rânduri omagiul nostru, al celor dela hotarul de Apus al țării.

P.

Conferință de propagandă. Corespondenții ziarelor din Capitală au trecut cu vederea peste un fapt cultural de mare importanță, care s'a petrecut de curând în orașul nostru și care a fost înregistrat cu atenție de presa minoritară. În elegantele saloane ale Cercului Ziaristilor din Oradea, tixite cu un public minoritar select, d-l Gh. Tulbure, distinsul om de condei și inspector școlar, a ținut în limba maghiară o conferință despre subiectul „Afinități franco-române”.

Să nu pară curios deloc. Sunt recente zilele când diferiți politicieni români răcneau ungușețe la întrunirile politice, debitând cetățenilor minoritari, în limba lor, lucruri ce ne puneau într'o lumină urâtă, pentru a le putea culege în felul aceștia voturile.

Acum un intelectual român de frunte a ținut în limba maghiară o conferință, cu un scop mult mai nobil decât propaganda electorală. Tot propagandă a fost, dar o propagandă curat românească, o propagandă de cunoaștere de către publicul minoritar a literaturii românești și a calităților poporului nostru animat de spiritul latin.

Cine cunoaște culorile sub cari ne prezentau poporului maghiar factorii regimului trecut, își dă seama de marele serviciu pe care l-a făcut neamului conferința d-lui Gh. Tulbure. Ungurii nu ne cunoșteau și nici nu voiau să ne cunoască. Ne ignorau. Și nici acum nu ne cunosc. În Ardeal am făcut prea puțin ca să le procurăm această cunoaștere.

D-l Tulbure a servit publicului minoritar o conferință cât mai bogată. Ca să ajungă la afinitățile franco-române și la paralela între marii scriitori români și cei francezi, înrudiți prin spirit și sentimente, d-sa a prezentat întâi o icoană a literaturii românești, punând-o alături de literatura maghiară, citând opere și nume din amândouă, pentru a vedea și a se convinge publicul minoritar neorientat că avem și noi o literatură bogată și bună, reliefată prin opere de proporțiuni universale.

După partea aceasta s'a putut înțelege mult mai ușor partea a doua, rezervată afinităților franco-române și pe care regretăm că în cadrele acestui articolaș, nici n'o putem rezuma măcar.

Trebuie să remarcăm cu satisfacție atenția încordată cu care a fost ascultată de către publicul minoritar această conferință — rostită de altfel într'o limbă maghiară aleasă și literară — și căldura cu care a fost aplaudată.

De aceea am spus la început că conferința d-lui Gh. Tulbure

constitue evenimentul cultural cel mai important al anului acesta pentru orașul nostru și de aceea acest eveniment trebuie făcut cunoscut și dat ca pildă. Cei cari îl vor imita, vor servi adevărata propagandă românească, așa cum a făcut-o d-l Tulbure și pentru care fapt se cuvine să-i mulțumim călduros.

P.

Instituții dela graniță: Școala militară din Oradea. Clădire mare și solidă, moștenită dela regimul austro-ungar. Săli multe și spațioase. O curte vastă, plină cu aparate gimnastice și locuri de tenis.

Înainte de războiu se afla instalată aci tot o școală militară. Una de elită chiar. Am vizitat-o de curând. Am văzut lucruri foarte frumoase și nu mă pot abține de a le împărtăși și publicului cititor. Noi, românii, ne pricepem de minune a strica lucrurile bune pe cari le posedăm. Adică suntem de o neglijență condamnabilă, ori cât ar fi ea de poetică sau boemică. Cu aceste gânduri am intrat zilele trecute în Școala militară din Oradea. Auzisem de frumusețea edificiului și nu-l cunoșteam decât pe dinafară. Acum mi-era teamă să nu se fi schimbat pe dinăuntru; să nu se fi instalat în el boeasca și seculara neglijență românească.

Am greșit; mărturisesc. O spun cu satisfacția de a fi constatată contrariul. Încă de pe coridoare m'a cucerit curățenia exemplară în care este întreținut acest local. Nările nu încearcă deloc senzația aceluia izbitor miros de cazarmă. Dormitoarele moderne. Paturile rare, ca spațiul să fie suficient plămânilor. Indrănesc să spun că multe dintre internatele de elită nu posedă astfel de dormitoare.

Sălile de clasă — foarte largi, cum puține am văzut, prevăzute până la cel mai neînsemnat mobilier. M'a impresinat plăcut sala armelor, aranjată în amfiteatru, cu un gust rar. M'a entuziasmat serviciul telefonic, construit în mic, cu toate posturile, dela Divizie până la Pluton, cu materializarea tuturor semnalizărilor. Și mai ales un basso-relief reprezentând împrejurimile Oradei, cu ajutorul căruia se fac planuri, exerciții și lecții instructive. De asemenea o panoplie cu diferite arme secționare, cari înlesnesc mult însușirea mecanismului.

Am invidiat casinoul ofițerilor școalei, elegant și curat, amenajat cu mese cochete, cu pian, table, șah și o masă de popotă.

Am intrat într'un salon de bărbier și într'un atelier de încălțăminte cari servesc întreaga școală.

În sfârșit, Școala militară din Oradea constituie un organism întreg, care trăiește separat, aranjat să existe așa chiar dacă ar rămâne singur pe lume. Organizarea aceasta, disciplina și exemplara întreținere, atunci când statul ofere minimum, a necesitat și necesită o muncă și o supraveghere încordată. Pentru aceasta se cere însă un spirit superior și o adâncă dragoste, pe cari, se înțelege, le posedă în deplină măsură inimosul și valorosul militar, d-l *Colonel Bengliu*, comandantul școalei. E de invidiat puterea de muncă a acestui om și priceperea de organizator. Te miri cum îi mai rămâne timp să urmărească și alte genuri de activități, dându-și concursul mai tuturor manifestărilor românești din orașul nostru. Trebuie să-i mulțumim pentru exemplul de muncă pe care ni-l dă și pentru entuziasmul său de militar și intelectual. Grație acestor calități ne putem fâli cu un model de școală militară în Oradea.

P.

Devastările studentești. Oradea e despăgubită. Violul minorelor cade sub prevederile codului penal. Punitatea delicventului însă, nu înseamnă reparație stricăciunei. Violata rămâne violată. Iată de ce graba politicienilor de a despăgubi violul Oradei nu rămâne de cât un act pur politic. Și nu un act de partid, ori ce partid ar fi avut căma și-ar fi făcut un titlu de glorie prin a da mai mult.

Era necesar să se dea?

Câte lucruri nu sunt necesare aci la frontiera de Vest! Și totuși nu se fac. Avem școli fără internate, avem internate fără strictul necesar, n'avem teatru, n'avem o gazetă, n'avem... dar câte nu lipsesc! Și totuși.

Sunt chestiuni românești însă. Pot să aștepte.

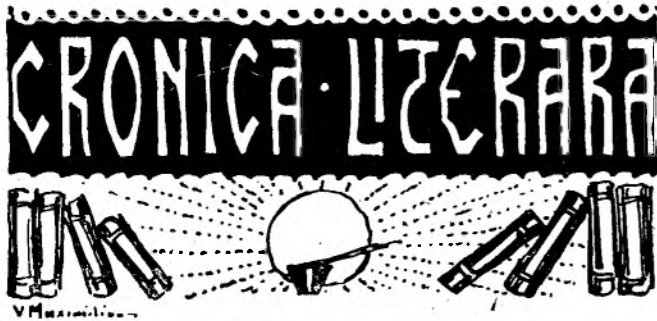
Nu suntem contra despăgubirilor acordate. Puteau să mai dea. Celor peste 7 milioane acordate pentru firmele Oradei și 4 $\frac{1}{2}$ milioane pentru sinagogi, pot să le mai adauge câte-va zeci de milioane. Voturile au preț și n'au miros nici naționalitate.

Dar să rupă și 10% pentru treburi românești. Minoritarilor li s'a spart din ce au avut. Și li s'au spart doar geamuri și firme Noi n'avem după ce pune nici geamuri nici firme. Industria, comerțul, cultura?

Ce are românul cu ele?.. Românul și-a mărit țara cu sacrificii. Românul e partizan politic, docil, disciplinat și frugal. Ii ajunge.

Celor cari au, li se va mai da, iar celor cari nu au, li se va lua și... speranța. Și speranța ne-au luat-o.

Dar Oradea a fost despăgubită. E deajuns ca să fim fericiți.
M.

„Dumnezău” de George A. Petre. Cetitorii revistei noastre îl cunosc. Număr de număr, dela reapariția „Familiei”, — o pagină îi e rezervată. Și fixează minunate icoane dela țară. Nostalgia vieții din care a fost smuls, i-a dat accente cari au armonizat simfonii de toată frumusețea.

Poetul George A. Petre aduce în literatura noastră sufletul robust al țaranului altoit cu o subtilitate feminină. Intreaga rebeliune a primelor ciocniri cu viața nu poartă vârtejul revoluționar, ci acea resemnare cuprinsă în filozoficul „o fi” al popoului nostru. Zbucnirile, nu-i poartă accente de trâmbiță, ci acorduri de vioară în surdină. E multă horă și multă doină în poezia sa.

Reminiscențele alexandrine și eminesciene ale începutului său, încetul cu încetul au fost înlăturate. Erau datorite și tinereții. Azi își etalează personalitatea. Și nu ca o ecuație cu atâtea necunoscute. Ca o regulă de trei simplă.

Nu caută să se complice, pentru a lăsa impresia modernismului. George A. Petre e clar. Imagini abundente și necăutate se înlănțuie, se îmbină armonice. Și poezia sa ai impresia că ai putea-o scrie și tu, atât de curgător se încheagă. „Dumnezău” e primul mănunchiu. Nu ne miră nici titlul, nici mistica poeziei. George A. Petre e fiu de țaran. Poartă în suflet evlavie forței supreme și întreaga problemă a creației așa cum s'a propagat de pe amvonul bisericuței de lemn. Sunt crâmpene din biblie și din cărțile religioase închise în suflet încă din copilărie, ca un răsad. Azi au mugurit.

Ori cât pe mii de drumuri vei da gândirii pînă teni,
Zadarnic îi-e, de nu știi că este prețutindeni.
Când mintea ta firavă îl bănuie departe
El, zăbovind pe-aproape, ființa și-o împarte.

(Dumnezău)

Dumnezeu, așa cum îl concepe simplu imaginația popoului. E filosofie aplicată la cea ce nu poate rezolva și la cea ce nici nu vrea să rezolve. Bătrânul preot, cu puțină carte dar cu mult bun simț, i-l a înfățișat așa. Și așa trebuie să fie. Și așa îl propăgă și el. De aceea se adresează lui :

Tu, cel ce știi socoata nisipului pustiei
Și-a firelor de iarbă, și-a prafului de stele
cerându-i :

Să-mi fie glasul doina ciobanului la stână.

(Psalm)

Și e fericit că i a dat bucuria de a vedea :

Câmpiile țesute din holdele de grâne
Pe care ochiul fuge ca roibul fără frâne...
... Și satele ascunse ca turmele pe văi
Spre care se alungă șerpuitoare căi...
... Și negrele ogoare cu pieptul sfâșiat
Pe care se apleacă plugaru ncovoiat,
Și viile cu mândre podoabe de rubine
Pe care le încarcă flăcăii 'n coșuri pline.

(Mărire)

Și simplitatea i-o dă și limba neoaș-românească, cu cuvintele cari se succed necăutate, nesilite, ca un șir de mărgele pe cari le poartă la horă țărâncă și, mai ales, rima împerecheată.

Volumașul „Dumnezeu” evident și-are și scăderile lui. Sunt unele poezii cari puteau lipsi, iar din altele putea lăsa afară, fără ca să prejudicieze întregul. În genere însă, e o frumoasă scăpărare. Așteptăm lumina aprinsă: Volumul în care să ne dea cea ce ne poate da.

M. San-Marino.

La Grandiflora de Gib I. Mihăescu. E prima lucrare și totuși autorul, e destul de cunoscut. Cetitorii revistei „Gândirea”, mai ales, au putut să-l urmărească dela început. Si dela început i-au putut aprecia vigoarea, dramatismul și adâncirea, până la disecare a sufletului personajelor cari îi servesc de eroi ai navelor. Gib I. Mihăescu, nici n'ar fi putut s'o pornească de cât unde a pornit-o Literatura d-sale e intelectualizată, gândită. Nu se adresează celor mulți, deși și aceștia ar avea partea lor. Nu-l poți desprinde din cercul „Gândirii” însă unde e încadrat de întreaga pleiadă.

Și intelectualizat, ca tehnică, pare și volumul „La Grandiflora”. Nu ni-l puteam închipui altfel. Cele cinci nuvele cari formează acest volum de 200 pagini, par înrudite cu filele din cari parcă au supt viață.

„La Grandiflora” e grădina petrecerilor dintr'un orașel de provincie. Toate cancanurile și toată intrigăria provincială aci, la un pahar și o pereche de momițe, se pun la cale. Monaru, eroul nuvelei care a dat titlul volumului, a vrut să dea o lecție acestui parlament al morbidului. Subînțelesul unor atitudini și zâmbete ale prietenilor săi de petrecere, cari cunoșteau faptul că e înșelat de nevastă cu unul dintre ei, îl hotărăște la o răzbunare.

Se va lega de nevestele tuturor. Și reușește. Iși izolează nevasta adulteră la vie și în câte-va luni a reușit să încornoreze pe toți tovarășii săi de intrigărie și chefuri.

Sunt toate femeile ticăloșite așa cum ajunse să o creadă Monaru? Nu. Morărița i-a dovedit-o. Siluită cu forța, și-a tras trei gloanțe de revolver, tocmai în clipa când trenul debarca în gară pe soțul ei. L-adusese la realitate prea târziu însă. Pornit pe panta rea, trebuia să ajungă la crimă.

Aceiași maturitate în nuvela „Frigul”.

Un pastel admirabil e „Întâmplarea”, nuvela care încheie volumul. Pe un fondal în care ironia domină, docarul care străbate codrul Colibașului bântuit de răufăcători, duce spre oraș, pe soții Glogovan. Duce toată teama și toate prezumțiunile soțului gelos, pentru ca la înapoere, împlinite, să-l trezească la realitate.

Volumul „La Grandiflora” îl fixează pe d-l Gib I. Mihăescu în fresca prozatorilor noștri de talent.

Scoala Iubirii lui Ius Hristos de Sf. Alfons M. de Li-
guori, trad. de Dr. Demetriu Kiss -- Editura „Athenaeum” --
Oradea. Admirabilul imn al iubirii pentru Dumnezeu, datorit

Sf. Alfons M. de Liguorie și-a găsit un ecou în piqsul suflet al d-lui Dr. Demetriu Kiss decanul baroului din Oradea. D-sa înfrăin duși credința proprie cu opera autorului, a reușit să ne dea în traducere o lucrare bună. În noianul volumelor în care senzualismul simjurilor pentru materie predomină, de altfel în ritm cu materialismul vremii, cânturile de exaltare mistică din „Școala iubirii lui Ius Hristos” sunt binevenite.

Un înțelegător admirabil și-a găsit traducătorul și în editor. Volumașul cu peste 350 de pagini, ca tehnică, constituie o adevărată poezie.

M

Universul literar. A reapărut sub conducerea dlui Camil Petrescu Inovarea, cu închinarea fiecărui număr câte unui fruntaș al intelectualității române, o găsim foarte bună. A început-o cu I. Al. Brătescu-Voinești, scriitorul sărbătorit luna aceasta de întreaga țară. Numărul închinat lui Gogu Constantinescu ne aduce date cari trebuiau cunoscute asupra acestui mare inventator român, intrat în rândul savanților lumi prin descoperirea sa asupra sonicității. Și e o dreaptă răsplătă, pentru munca titanică desfășurată de d-na Elena Văcărescu, ambasadoarea intelectului românesc în străinătate, numărul din „Universul Literar” închinat ei. Ar trebui împărțit în întreaga țară pentru ca întreaga țară să afle cea ce poate face un mare suflet de român chiar când e femeie.

Cu această inovație credem că „Universul Literar” și-a găsit drumul. Nu băigueli moderniste și aberații decadentiste. Popularea revistă de tiraj, se adresaază unui public anumit, în rândul căruia trebuiau popularizate reprezentativele figuri ale intelectului românesc.

Tara Noastră. A reapărut. Și însemnează mult în seceta slovei scrise din Ardeal. Am urmărit-o cu interes și-l sorbim scrisul cu nesaț. Articolele d-lui Goga, cu fraza mustoasă, frământată într-o limbă pe care numai d-sa o posedă, ne dă număr de număr, acel reconfortant pe care-l simți că-ți răscolește sufletul și-ți potențiază intelectul. Vederea clară, logica încheagată și spontană, argumentația solidă. Scrisul d-lui Goga ne-a înțărcaș de dulcегăria adolescenței literare și ne îndrumase la un dinamism matur care ne era necesar nouă acestora, adăpați la greoaia cultura Germană.

A fost precursorul, îl continuă cu mai multă vigoare Pamfil Șelcaru cu viperele șuerătoare, și bicele de foc ale frazei sale.

Ministeriatul d-lui Goga ne-o sugrumase. Fotoliile și portofoliile, de sunt comode scriitorilor, nu priesc scrisului. Și revista „Tara Noastră” a trebuit să aștepte întoarcerea d-lui Goga la „vatră”.

Acum a reapărut. Ignorăm și azi ca și altă dată, nuanța politică Sorbim doar verbul mercurial al prozei sale vigouroase, și harul divin al unui scriitor de rasă.

Viața Literară. Anul III. No. 76 redactată de I. Valerian. Numărul de față e închinat scriitorului Panait Istrati. În interviewul luat la Atena de I. Sem., Panait Istrate, scriitor în limba franceză, declară:

— Deși tatăl meu a fost grec, iar mama româncă, eu sunt și rămân român.

Mulțumim. E foarte frumos din parte-i. Nu-și reneagă origina în declarații. Și chiar nici în scris. Toate lucrările d-sale au subiecte din viața dela noi. Zugrăvește însă un anumit strat, cu eroi și eroine ce se bălesc în moravuri cari numai românești nu pot fi. Băltoacele Galațului și Brăilei și-or avea caracteristicile lor Suntem de acord. Descriindu-le însă, nu ai dat nimic din cea ce avem al nostru, românesc.

Adăugați acum la aceasta, atitudinea personală a scriitorului care s'a găsit în fruntea tuturor acțiunilor umanitaristo-jidovești de defăimare a țării. Vă veți convinge, desigur, de sinceritatea declarațiilor spuse dela tribună și scrise, că Panait Istrate e român.

Vremea Anul I. No. 2. La sfârșitul lunii Februarie a apărut la București revista *Vremea*: politică, socială, culturală sub conducerea d-lui Valjjan ca director literar și a d-lui VI. Al. Donescu. În No 2, în interviewul d-lui C. Kirișescu, găsim următoarele declarații făcute de d-l secretar general al ministerului instrucțiunii pe cari la subliniem căci suntem de părerea d-sale.

La întrebarea „ce ar trebui să se facă pentru ridicarea gustului de citit” d-l C. Kirișescu răspundă fără înconjur:

— Ce e de făcut? Să se tipărească cărți bune cât de multe, — niciodată nu vor fi prea multe, — originale și traduceri din literatura universală. Să se înființeze biblioteci: de clasă, de școală, de cartier, de oraș și de sat. Suntem Capitala cu cele mai puține biblioteci din lume. Să se încurajeze prin premii formarea de biblioteci individuale. Aș recompensa în mod public pe școlarii cari — în măsura putințelor lor — și-ar face acasă, pentru folosință proprie, biblioteca cea mai bine alcătuită.

Idea revistelor de cultură generală pentru tineret e excelentă Cred însă că rolul Ministerului e mai potrivit să ajute pe cele pornite din inițiative private, decât de a edita el însuși una. Admit monopol pe tutun, pe chibrituri și pe alcool; nu însă monopol pe cultură. Experiența a probat că astfel de publicații, care poartă pecetea oficialității, sunt anemice. Lipsa de emulație ucide avântul și originalitatea. Oficialitatea banalizează simțirea; scriitorul devine burocrat. Nu cunosc publicații mai anoste de cât cele oficiale.”

„Din zile mari” de Col. At. Negulescu, Andreescu și Gh. Bota. Blagoslovenia în ale teatrului am primit-o. Și e egală cu absența cenușii celor cari ne călăuzesc culturalicește. Sforțările noastre de șapte ani, le-au așezat cununa de spini a înfrângerii. Azi, porțile românești ale teatrului Regina Maria, sunt ermetic închise. Si vom fi alungați, ca netrebuci și din birourile directoriale, abia ocupate. O merităm.

S'au zburătăcit pe aci echipe pretențioase în ale câștigului. Și ne-au aruncat fărimituri din cea ce eram înfometaji, așa fel ca umilița să ne fie și mai mare. De ce nu ne lasă în plata Domnului, domnii dela centru? De ce își mai bat joc de noi? S'o curme odată cu ambulanța teatrului invagonat.

S'o curme, ca să șlim să ne aranjem noi, în de noi.

Singurul act din anul acesta în ale teatrului la Oradea, l-am înregistrat tot în de noi. E evocarea istorică în 5 tablouri scrisă de Col. At. Negulescu în colaborare cu căpitanul Andreescu și Gh. Bota: „Din zile mari” Montată și jocată la 24 Ianuarie, cu propriile noastre forțe de cari dispunem cu trupă de diletanți, lucrarea celor trei autori a format un adevărat eveniment artistic Să fi venit conducătorii echipelor volante să vadă ce se poate realiza când nu călăuzește interesul. Creațiunile maiorului Negru V. în rolul lui Ion Bratianu din tabloul „Consiliului de Coroană”, a admirabilului artist Aurel Dinu în rolul lui Petre Carp și a celorlalți protagoniști, rămân realizări la cari n'au ajuns mulți artiști conducători de de bandadă culturală, prin provinciile colonii. Dar sforțările locale rămân sporadice. Vălul negru se așează imediat. Și băjbăim, plătind impozite grele.

Clujul teatral, cu schimbările politice și impotențe în timpul Thaliei, nu ne mai poate da nimic. Politica rânjește și pe scena teatrului din capitala Ardealului. Cea ce însemnează că ne-am unificat.

Misa.

Catalogul Presei din România. Am primit la redacție a IV-a ediție (pe anul 1928) din *Catalogul Presei din România* apărut în editura agenției de Publicitate „Rudolf Mosse“ S. A. din București.

Lucrarea își menține același caracter de prețioasă călăuză a celor ce au nevoie de propagandă prin presă. Catalogul dând indicații complet revizuite, asupra tendințelor, tarifelor, dimensiunilor, etc. a vre-o 600 ziare și reviste din țară. În vremurile acestea de criză, când reclama comercială este un ajutor atât de sigur, Catalogul Presei din România pune tuturor la îndemână orientări perfecte în direcția publicității prin presă.

Firmele comerciale și industriale importante, obțin *gratuit* „Catalogul Presei din România“ dela editură: Agenția de Publicitate „Rudolf Mosse“ Soc. Anon. București, Calea Victoriei 31.

FIRMA
LUKÁCS & CIE
Strada Prințul Carol 1-3 **ORADEA**

Mare magazin de textile, vă recomandă marele său stoc de stoffe și postavuri pentru confecțiuni pentru doamne și domni. ooo Unicul depozit de pânze de Szepes.

Prețuri avantajoase!

Foarte ieftin! **Foarte ieftin!**

Covoare, cuverturi pentru chaise-long, draperii și articole de tapițerie găsiți la magazinul

BERNATH BACK
Piața Regina Maria No. 1. **ORADEA.**

Foarte ieftin! **Foarte ieftin!**

Vizitați fabrica de pălării de dame și de bărbați

IOAN SZANTAI
Str. Rimanóczy No. 5.

unde veți găsi cele mai frumoase și ieftine modele de pălării. Curățește, vopsește, calcă și transformă pălării vechi. Incercați numai o singură dată și vă veți convinge!

ATENȚIUNE! **ATENȚIUNE!**

Zilnic vă puteți procura cele mai proaspete și ieftine cărnuri

Carne de vită calitatea I.
Carne de porc proaspătă
Carne de vițel sugaciu

Cărnăfării, mezeluri, slănină sărată, untură topită în ori cât de mare cantitate dela

ORAȘ VASILE
St. Tache Ionescu 48.

Singurul comerciant și industriaș român, care cumpără vite și porci îngrășați în orice cantități

Telefon 496. **Telefon 496.**

TIPOGRAFIA
ATHENAEUM

INSTALAȚIUNI MODERNE
Proprietar: **ALEXANDRU FEKETE**
ORADEA
BUL-DUL REGELE FERDINAND No. 36

Cărți, reviste, ziare, în cele mai frumoase execuțiuni tipografice.

Executăm imprimate pentru avocați cu cele mai estime prețuri.

Hârtie de scris și articole de birou de cea mai fină calitate.

Dacă aveți nevoie de orice tipărituri sau articole de birou, cereți ofertă dela firma noastră. E cea @ @ @ mai avantajoasă. @ @ @

TELEFON
7-54.

„FULGER“ Fabrică de lăcătușerie și mărfuri de tablă S. A.

Fabrică sobe, fierărie pentru construcții și diferite articole de bucatărie calități ca și în comerț și superioare. **Telefon 524.**

!! **Cele mai ieftine** **!!**
pălării se găsesc

la Fabrica de pălării
Heller și Deutsch
Strada Nicolae Iorga No. 21.

Cetiți și răspândiți

CURRENTUL

ziar de atitudine hotărâtă la care colaborează cei mai buni scriitori și gazetari ai țării

Director: PAMFIL ȘEICARU

Redacția și Administrația: București, Str. Regală No. 9.

Magazin de
coloniale,
delicatese,
conserve

IOAN MEZEY & Comp.

Str. Alexandri No. 2. — Vis-a-vis de Primărie

Cel mai vechiu magazin românesc din Oradea

Mărfuri proaspete, curate și
cele mai bune pentru gospo-
dării, cu prețuri reduse. Ser-
viciu prompt și conștiincios.

AUTOMOBILE

RENAULT

ȘI

DODGE BROTHERS

EXPOZIȚIE PERMANENTĂ

LA REPRESENTANȚII GENERALI PENTRU ÎNTREAGA ROMÂNIE

GR. CRISTEA & Co.

CALEA VICTORIEI 88. BUCUREȘTI